

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD Den Haag

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
T 070 333 44 44

Onze referentie
2025-

Datum

Betreft Kabinetsreactie inzake amendement leden Joseph,
Omtzigt (NSC), Vermeer (BBB) en Mulder (PVV)

In deze brief geef ik, op verzoek van de Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid van uw Kamer,¹ mijn **2** schriftelijke reactie op het amendement Joseph c.s. over het invoeren van een goedkeuringsrecht bij interne waardeoverdracht van pensioenen ten aanzien van individueel bezwaarrecht dan wel collectief referendum (hierna: referendum).² Ook geef ik in deze brief antwoord op de Kamervragen van de leden Vijlbrief (D66), Ceder (ChristenUnie), Inge van Dijk (CDA) en Haage (GroenLinks-PvdA) over het Raad van State-advies.³ Daarnaast geef ik aan welke initiatieven ik wil nemen om samen met maatschappelijke partijen het **draagvlak voor de transitie onder deelnemers te vergroten en het duurzame perspectief op meer koopkracht te versterken.**

Om tot mijn reactie op het amendement te komen, heb ik mij gebaseerd op de wetsgeschiedenis van de Wet toekomst pensioenen (hierna: Wtp), de voortgangsrapportages monitoring Wtp,⁴ de diverse gesprekken die ik heb gevoerd met personen en organisaties die betrokken zijn bij het pensioenstelsel,⁵ het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: de Raad van State), de appreciaties van de sociale partners en uitvoeringsorganisaties uit de sector, de zienswijzen van de toezichthouders en het advies van de Raad voor de Rechtspraak. Deze appreciaties, adviezen en zienswijzen heb ik op 17 maart jl. met uw Kamer gedeeld.⁶

Met de indieners van het amendement onderschrijf ik het belang van vertrouwen in het pensioenstelsel en een solide draagvlak voor de transitie. Na de zorgvuldige en uitgebreide wetsbehandeling van de Wtp, wordt er sinds medio 2023 uitvoering gegeven aan deze grote stelselherziening. Mijn verantwoordelijkheid is om de uitvoering van de pensioentransitie **zorgvuldig te laten plaatsvinden**, wat ook bijdraagt aan het **3** vertrouwen in het pensioenstelsel.

¹ Verzoek om een schriftelijke appreciatie van het amendement Joseph c.s. (Kamerstukken II 2024/25, 36 578, nr. 8) | Tweede Kamer der Staten-Generaal

² Kamerstukken II 2024/25, 36578, nr. 10.

³ 2025Z04943.

⁴ Kamerstukken II 2023/24, 32043, nr. 653 en Kamerstukken II 2024/25, 32043, nr. 681.

⁵ Hieronder valt ook de brief van ANBO-PCOB, NOOM, SOMNL en de KBO-gewesten Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland aan Raad van State, zoals verzocht in de procedurevergadering van 25 maart (kenmerk 2025Z04716/2025D13125), en daarnaast het **manifest van de jongerenorganisaties** zoals aangeboden aan de Tweede Kamer op 18 maart.

⁶ Kamerstukken II 2024/25, 36578, nr. 11.

Overzicht van opmerkingen bij Brief Kamer - Kabinetsreactie amendement NSC

Pagina: 1

Nummer: 1	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: (Unknown)	Datum: Onbepaald
De brief wordt er niet toegankelijker op (en bovendien te lang) nu de appreciatie van oude en nieuwe amendement tegelijk worden gegeven.
Bovendien veel herhaling van argumenten			
Nummer: 2	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
schriftelijke reactie op
draagvlak voor de transitie onder deelnemers
te vergroten en het duurzame perspectief op meer koopkracht te versterken.
zorgvuldig te laten plaatsvinden,			
Nummer: 3	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
vertrouwen			

Het is en blijft daarbij noodzakelijk om open te staan voor signalen en te zorgen dat eventuele fouten voor deelnemers snel en adequaat worden hersteld. Daarbij moet de wetgever balans vinden tussen het bieden van voorspelbaarheid aan uitvoerende partijen en het tijdig doorvoeren van verbeteringen in het wettelijk kader waar nodig.

Datum

Onze referentie

2025-

Ik volg de redenering van de Raad van State dat alleen ¹er bijzondere en urgente nieuwe inzichten en rechtspraak een heropening van het debat, dat in feite de stelselherziening als zodanig betreft, rechtvaardigen, mede omdat de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel al in volle gang is en voor sommige pensioenfondsen zelfs al is afgerond. Alhoewel het amendement volgens de indieners niet beoogt het fundament van het nieuwe pensioenstelsel aan te tasten, raakt het wel een kernelement van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

In de afgelopen tijd heb ik uitgebreid kunnen uitzoeken wat de gevolgen zijn van het gewijzigde amendement zoals dat 13 februari 2025 is ingediend. In deze brief is dit uitgebreid beschreven. Vervolgens is op 10 april jl een ²nader gewijzigd amendement ingediend ter vervanging van het gewijzigde amendement Joseph c.s. over het invoeren van een goedkeuringsrecht bij interne waardeoverdracht van pensioenen.⁷ Over dit nader gewijzigde amendement heb ik tot nu toe beperkt mijn gedachten kunnen opmaken. Tegelijkertijd vind ik het belangrijk om uw Kamer tijdig te informeren over hoe het kabinet tegen het nader gewijzigde amendement aankijkt. In deze brief is te lezen wat de gevolgen zijn voor het gewijzigde amendement, per paragraaf is in een kader toegevoegd wat de gevolgen zijn van het nader gewijzigd amendement. Dit betreft een eerste indruk.

In de kern blijven de bezwaren over het invoeren van een goedkeuringsrecht via een individueel bezwaarrecht dan wel collectief referendum overeind. De wijzigingen dragen naar inzicht van het kabinet niet voldoende bij aan meer draagvlak en vertrouwen. Het waarborgen van een evenwichtige transitie blijft met het nader gewijzigde amendement zeer complex, kent grote uitvoeringsrisico's en heeft budgettaire risico's.

Leeswijzer

De brief gaat in paragraaf 1 in op de belangrijkste kernmerken van ons tweede pijler pensioenstelsel: collectiviteit en solidariteit. Paragraaf 2 gaat in op de gevolgen van het amendement voor een evenwichtige transitie voor alle deelnemersgroepen, de keuzebegeleiding van de deelnemer rondom een referendum dan wel individueel bezwaarrecht, de positie van de sociale partners en andere juridische aspecten. Of en hoe het referendum dan wel individueel bezwaarrecht is in te passen in de lopende transitie komt in paragraaf 3 aan bod, net als de financiële en budgettaire gevolgen. Tot slot ga ik in paragraaf 4 in op hoe ik samen met maatschappelijke partijen het draagvlak voor de transitie onder deelnemers wil vergroten en het duurzame perspectief op meer koopkracht in de uitkeringsfase wil versterken.

1. Collectiviteit en solidariteit in ons pensioenstelsel

Ons pensioenstelsel kenmerkt zich door ³ollectiviteit en solidariteit. Pensioenfondsen hebben als doel om te zorgen voor een ⁴stabiel en

⁷ Kamerstukken II 2024/25, 36578, nr. 12.

Pagina: 2

1 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

zeer bijzondere en urgente

nieuwe inzichten en rechtspraak een heropening van het debat, dat in feite de stelselherziening als zodanig betreft, rechtvaardigen, mede omdat de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel al in volle gang is en voor sommige pensioenfondsen zelfs al is afgerond.

een kernelement van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

1 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

nader

gewijzigd amendement

beperkt mijn gedachten kunnen opmaken.

nader gewijzigde amendement aankijkt.

gevolgen zijn van het nader gewijzigd

amendement. Dit betreft een eerste indruk.

In de kern blijven de bezwaren over het invoeren van een goedkeuringsrecht via een individueel bezwaarrecht dan wel collectief referendum overeind.

wijzigingen dragen naar inzicht van het kabinet niet voldoende bij aan meer draagvlak en vertrouwen.

zeer complex, kent grote

uitvoeringsrisico's en heeft budgettaire risico's.

1 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

collectiviteit en solidariteit.

1 Nummer: 4 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

zo stabiel en

¹ **topkrachtig pensioen als mogelijk.** Daarnaast vormt de AOW, waarin de uitkering is gekoppeld aan de stijging van het wettelijk minimumloon, een essentieel onderdeel van het ² **pensioenstelsel dat zorgt voor zekerheid en stabiliteit.**

Datum

Onze referentie
2025-

Pensioendeelnemers van alle generaties nemen samen deel aan het pensioenfonds waarbinnen ³ **bede en slechte risico's onderling worden gedeeld, zodat zij gezamenlijk voordeel behalen uit de voordelen van het pensioencollectief en onderlinge solidariteit.** De verplichtstelling draagt hieraan bij. Het behouden van deze collectiviteit en solidariteit is een belangrijke randvoorwaarde voor het slagen van de pensioentransitie. Waar het gaat om regelingen ondergebracht bij een pensioenfonds, wegen sociale partners en pensioenfondsen of het in het belang ⁴ **van alle deelnemersgroepen is om de pensioenen bij elkaar te houden (in te varen) en zo de collectiviteit en solidariteit te waarborgen, of niet.** Dat is ook de reden dat de Pensioenwet voorschrijft dat er sprake is van invaren, **tenzij dit onevenredig ongunstig is voor betrokkenen (artikel 150I van de Pensioenwet).**⁸

⁵ Het bij elkaar houden van het collectief draagt bij om de doelen van de Wtp het snelst te kunnen bereiken, omdat daarmee de ⁶ **oordelen van het nieuwe pensioenstelsel neerslaan op het gehele pensioenvermogen in plaats van alleen op de nieuwe pensioenopbouw.** Deze verbetering in het verwachte pensioen is ook een van de redenen geweest om in de Wtp een **standaard invaarpad** op te nemen. Dit sluit ook aan bij de wens van de meeste sociale partners om te invaren naar het nieuwe pensioenstelsel. **Daardoor profiteren alle generaties snel van de voordelen van het nieuwe pensioenstelsel.**⁹ Als er niet wordt ingevaren komt de bestaande pensioenopbouw **apart van de toekomstige opbouw te staan.**¹⁰

Met het amendement wordt **niet-invaren de standaard.** Het niet-invaren leidt tot **meer losstaande en kleinere pensioencollectieven.** De reeds opgebouwde pensioenvermogens zullen gescheiden worden van de nieuwe opbouw. De mogelijkheden voor het collectief risico's delen tussen generaties zullen daardoor beperkter zijn. Deze **beperking van de intergenerationele solidariteit heeft een prijs: het perspectief voor het eerder verhogen van pensioenen zal in de meeste gevallen verminderen.**¹¹ Berekeningen van DNB bevestigen dit beeld.¹² Het bij elkaar houden van het pensioencollectief leidt in de berekeningen tot hogere pensioenen ten opzichte van het opsplitsen van de intergenerationele collectieven.¹³ Ook brengt de situatie van kleinere collectieven en beperktere solidariteitselementen met zich mee dat de houdbaarheid van de verplichtstelling onder druk kan komen te staan. De **verplichtstelling is een wezenlijk kenmerk** van het Nederlandse pensioenstelsel, waardoor miljoenen werknemers kunnen

⁸ Als sociale partners besluiten om niet in te varen kunnen zij vervolgens, als zij dit wenselijk vinden, ook besluiten om de nieuwe opbouw bij een andere uitvoerder te laten plaatsvinden en/of gesloten regeling bij een andere uitvoerder zoals een verzekeraar onder te brengen.

⁹ Zie ook de reeds verleende pensioenverhogingen voor de eerste pensioenfondsen die zijn ingevaren.

¹⁰ Als een pensioenfonds niet invaart blijft gelden dat de ⁷ **ieuwe pensioenopbouw** moet plaatsvinden in een solidaire of flexibele premiereregeling. Aanvullend geldt dat het oude deel, het **FTK, administratief volledig wordt afgescheiden van het nieuwe deel, de opbouw in een nieuwe premiereregeling (conform artikel 150I van de Pensioenwet).**

¹¹ Voor het oude deel blijven namelijk de hoge buffervereisten gelden en het nieuwe deel is relatief klein waardoor het absolute rendement ook beperkt is.

¹² Zie ook de berekeningen die DNB heeft uitgevoerd (Kamerstukken II 2024/25, 36578, nr. 11).

¹³ Daarbij is het goed om op te merken dat dit komt doordat de buffers kleiner zijn in het nieuwe pensioenstelsel, waardoor de pensioenen eerder kunnen stijgen, maar ook kunnen dalen. In de Wtp kan de **risicohouding meer worden afgestemd op leeftijdscohorten** en kan de buffer gericht worden ingezet om bijvoorbeeld lopende pensioenuitkeringen aan te vullen.

Pagina: 3

1	Nummer: 1	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	koopkrachtig pensioen als mogelijk.			
1	Nummer: 2	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	zekerheid en stabiliteit.
pensioenstelsel dat zorgt voor zekerheid			
1	Nummer: 3	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	goede en slechte risico's onderling worden gedeeld, zodat zij
gezamenlijk voordeel behalen uit de voordelen van het pensioencollectief en onderlinge solidariteit
pensioenen bij elkaar te houden (in te
varen) en zo de collectiviteit en solidariteit te waarborgen, of niet.
onevenredig ongunstig is voor betrokkenen (artikel 150I van de Pensioenwet).8
tenzij dit			
✍	Nummer: 4	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
✍	Nummer: 5	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
1	Nummer: 6	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	voordelen van het nieuwe
pensioenstelsel neerslaan op het gehele pensioenvermogen in plaats van alleen op
de nieuwe pensioenopbouw.
standaard invaarpad
Daardoor profiteren alle generaties snel van de voordelen van het nieuwe pensioenstelsel.9
apart van de toekomstige opbouw te staan.10
niet-invaren de standaard.
meer losstaande en kleinere pensioencollectieven.
beperking van de intergenerationele solidariteit heeft een
prijs: het perspectief voor het eerder verhogen van pensioenen zal in de meeste
gevallen verminderen.11
verplichtstelling is een wezenlijk kenmerk			
1	Nummer: 7	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	nieuwe pensioenopbouw
FTK, administratief volledig wordt afgescheiden van het nieuwe deel, de opbouw in een
nieuwe premieregeling (conform artikel 150I van de Pensioenwet).
risicohouding meer worden afgestemd op leeftijdscohorten			

rekenen op een adequate financiële oude dag. Dankzij de verplichtstelling bouwen meer werknemers pensioen op en kunnen risico's gedeeld worden zonder dat er sprake is van selectie-effecten.

Datum

Onze referentie

2025-XXXXXX

Ten tijde van de behandeling van de Wtp is ook het ¹individueel bezwaarrecht uitgebreid besproken. Dit is ook opgenomen in de memorie van toelichting en meegenomen in de toetsing van het wetsvoorstel door de Raad van State. Er is niet voor het individueel bezwaarrecht gekozen om een aantal redenen:

- De deelnemer blijft achter in een pensioenregeling waar geen nieuwe toetreders meer bijkomen en geen premie meer binnenkomt. De kans op een verbetering van zijn pensioenperspectief neemt hierdoor veelal niet toe en mogelijk zelfs af.
- Het individuele bezwaarrecht vereist dat de deelnemer in staat is een afweging te maken ten aanzien van het wel of niet invaren. Dit vraagt van de deelnemer dat hij beschikt over voldoende tijd, energie en kennis om zich hierin te verdiepen. De deelnemer moet dan weten wat de gevolgen zijn, hij moet zich daarin willen verdiepen en hij moet dat ook kunnen. Daarnaast bestaat er een risico dat een deelnemer zich niet goed realiseert wat de nadelige gevolgen zijn van het niet invaren waardoor hij verkeerde keuzes maakt.
- Als laatste geldt bij individueel bezwaarecht dat zelfs als maar een klein deel van de deelnemers bezwaar maakt, de ²nadelen voor alle deelnemers in het collectief in een pensioenfonds en daarmee ook voor de groep die geen bezwaar maakt, groot kunnen zijn (zoals complexiteit van collectieve uitvoering van meerdere regelingen naast elkaar en communicatie en de toename van uitvoeringskosten).

Deze nadelen voor het collectief kunnen dan vermoedelijk nog tientallen jaren voortduren. Het parlement en de regering hebben uiteindelijk gekozen voor de vormgeving zoals nu is opgenomen in de Pensioenwet. Gelet op deze overwegingen en consequenties is gekozen om in plaats van het individueel bezwaarrecht te voorzien in ³andere waarborgen om de belangen van pensioen- en aanspraakgerechtigden bij de besluitvorming te borgen.

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

Het amendement leidt tot een splitsing in de bestaande pensioencollectieven, wanneer een of meerdere deelnemers per regeling bezwaar maken. Er zullen daardoor meerdere, kleinere van elkaar afgescheiden collectieven ontstaan. Deze ⁴verschillende, gescheiden collectieven moeten ofwel door de fondsen zelf worden uitgevoerd, ofwel overgedragen aan verzekeraars of APF'en.

De gevolgen voor het collectief en de intergenerationele solidariteit blijven daardoor gelijk aan de genoemde bezwaren op de eerdere versie van dit amendement. De verminderde risicodeling kan daarnaast ook nog gevolgen hebben voor de houdbaarheid van de verplichtstelling. De eventuele gevolgen hiervan zijn in het amendement niet nader onderzocht.

5

2. Gevolgen amendement

2.1. Evenwichtige pensioentransitie

Bij de behandeling van de Wtp is benadrukt dat het belangrijkste vereiste in de pensioentransitie de ⁶evenwichtigheid voor alle deelnemersgroepen is. Sociale partners hebben hierover afspraken gemaakt en deze vastgelegd in het transitieplan. In het ⁷transitieplan wordt in ieder geval stilgestaan bij vier keuzes:

Pagina: 4

Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

individueel bezwaarrecht
uitgebreid besproken. Dit is ook opgenomen in de memorie van toelichting en
meegenomen in de toetsing van het wetsvoorstel door de Raad van State.
geen nieuwe
toetreders meer bijkomen en geen premie meer binnenkomt.
afweging te maken ten aanzien van het wel of niet invaren.
voldoende tijd, energie en kennis om
zich hierin te verdiepen.
nadelige gevolgen

Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

nadelen voor alle deelnemers
in het collectief in een pensioenfonds en daarmee ook voor de groep die
geen bezwaar maakt, groot kunnen zijn (zoals complexiteit van collectieve
uitvoering van meerdere regelingen naast elkaar en communicatie en de
toename van uitvoeringskosten).

Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

andere waarborgen om de belangen van pensioen- en
aanspraakgerechtigden bij de besluitvorming te borgen.
per regeling bezwaar maken.

Nummer: 4 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

verschillende, gescheiden collectieven moeten ofwel door de fondsen zelf
worden uitgevoerd, ofwel overgedragen aan verzekeraars of APF'en.
rminderde risicodeling k
hebben voor de houdbaarheid van de verplichtstelling.

Nummer: 5 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Free Hand Datum: Onbepaald

Nummer: 6 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

evenwichtigheid voor alle deelnemersgroepen

Nummer: 7 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

transitieplan

1) of er **1** adequate compensatie moet worden geboden, en zo ja, op welke wijze; 2) of en op welke manier er een initiële vulling van de solidariteitsreserve of de risicodelingsreserve plaatsvindt; 3) op welke wijze het collectief vermogen omgerekend wordt naar individuele pensioenvermogens, en 4) indien van toepassing, of gerichte vermogenstoedeling wordt toegepast om specifieke **2** vaarddoelen te halen. Pensioenfondsbesturen hebben de verantwoordelijkheid om tot een evenwichtige transitie te komen op basis van de afspraken uit het transitieplan. Dit is verantwoord in het implementatieplan en wordt beoordeeld door DNB.

Datum

Onze referentie
2025-

3 Ook bij een referendum dan wel individueel bezwaarrecht moet de uitkomst van het proces altijd evenwichtig zijn: zowel het scenario van invaren als het scenario van niet-invaren moet deze toets doorstaan. Ook over niet-invaren, collectief dan wel op individuele basis, moeten evenwichtige afspraken gemaakt zijn tussen de sociale partners en deze afspraken moeten ook in de opdrachtaanvaarding worden betrokken door het pensioenfondsbestuur, na advies of instemming van de fondsorganen. Dit **4** op dit moment geen wettelijk voorschrift; het amendement voorziet hier ook niet in. Sociale partners en fondsen hebben, voor zover zij het standaard-invaarpad hebben gevolgd, **5** deze variant op dit moment ook niet uitgewerkt. De plannen die nu zijn gemaakt zijn daarmee niet toereikend om deelnemers een dergelijke keuze voor te kunnen leggen. Er zullen nieuwe plannen moeten worden gemaakt. Niet-invaren is een wezenlijk andere variant. Dit omdat **6** zowel de financiële opzet van de oude FTK-regeling wijzigt (namelijk een gesloten regeling) als de financiële opzet van de nieuwe regeling wijzigt en er nieuwe compensatie-afspraken moeten worden gemaakt. Deze compensatie-afspraken zijn ook weer afhankelijk van de invulling van de wijziging van de **7** financiële opzet van de FTK-regeling en de wijziging van de opzet van de nieuwe regeling. Hierdoor loopt de **8** transitie enkele jaren vertraging op. Daarnaast is het in veel gevallen niet mogelijk om tot een evenwichtige transitie te komen bij niet-invaren, omdat het fondsvermogen niet kan worden aangewend voor compensatie. Dit leidt ertoe dat er geen evenwichtig alternatief klaarligt als het referendum uitwijst dat er niet mag worden ingevaren of wanneer de deelnemer de individuele keuze maakt om niet in te varen.

9 Het pensioenfonds kan daarmee niet voldoen aan zijn wettelijke verplichtingen naar het collectief en de individuele deelnemers. De Pensioenwet biedt namelijk **10** en kader voor de situatie waarin een pensioenfonds **11** chts gedeeltelijk invaart, bijvoorbeeld wanneer bepaalde deelnemers bezwaar maken tegen deze overgang. Om dit te regelen, zullen aanvullende wettelijke maatregelen nodig zijn. Het is daarbij logisch dat er aparte regels worden opgesteld voor de groep die wel overstapt en de groep die niet overstapt. Dit geldt zowel voor het beheer van de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten als voor de opbouw van nieuwe aanspraken. Op dit moment bevatten de Pensioenwet en het transitiekader echter geen bepalingen die dit onderscheid mogelijk maken. Het ingediende amendement voorziet niet in de noodzakelijke aanpassingen hiervoor. Daarmee ontstaat een juridische impasse.

Compensatie bij niet-invaren

Als een fonds niet invaart of wanneer wordt gekozen voor een individueel bezwaarrecht, vindt er nog steeds een transitie plaats waarin de pensioenregeling wordt gewijzigd om te voldoen aan het wettelijk kader. Zo blijft er sprake van afschaffing van de doorsneesystematiek en generatie-effecten die ook zichtbaar zullen zijn in de pensioenverwachtingen en het netto profijt. Dit betekent dat er een compensatievraagstuk is bij niet-invaren, zowel in het geval van een referendum als bij individueel bezwaarrecht. De Raad van State benoemt hierbij

Pagina: 5

	Nummer: 1	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
adequate compensatie initiële vulling van de solidariteitsreserve risicodelingsreserve individuele pensioenvermogens, collectief vermogen				
	Nummer: 2	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
invaardoelen of gerichte vermogenstoedeling altijd evenwichtig				
	Nummer: 3	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 4	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
is op dit moment geen wettelijk voorschrift; het amendement voorziet hier ook niet evenwichtige afspraken gemaakt zijn opdrachtaanvaarding				
	Nummer: 5	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
deze variant op dit moment ook niet uitgewerkt. niet toereikend Niet-invaren is een wezenlijk andere variant. financiële opzet van de oude FTK-regeling wijzigt (namelijk een gesloten regeling) als de financiële opzet van de nieuwe regeling wijzigt en er nieuwe compensatie-afspraken moeten worden gemaakt.				
	Nummer: 6	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 7	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
financiële opzet van de FTK-regeling en de wijziging van de opzet van de nieuwe regeling.				
	Nummer: 8	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
transitie enkele jaren vertraging fondsvermogen niet kan worden aangewend voor compensatie. er geen evenwichtig alternatief klaarligt wettelijke verplichtingen aanvullende wettelijke maatregelen nodig zijn. juridische impasse.				
	Nummer: 9	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 10	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
geen kader				
	Nummer: 11	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
slechts gedeeltelijk invaart,				

Opmerkingen over pagina 5 worden vervolgd op de volgende pagina

1) of er adequate compensatie moet worden geboden, en zo ja, op welke wijze; 2) of en op welke manier er een initiële vulling van de solidariteitsreserve of de risicodelingsreserve plaatsvindt; 3) op welke wijze het collectief vermogen omgerekend wordt naar individuele pensioenvermogens, en 4) indien van toepassing, of gerichte vermogenstoedeling wordt toegepast om specifieke invaardoelen te halen. Pensioenfondsbesturen hebben de verantwoordelijkheid om tot een evenwichtige transitie te komen op basis van de afspraken uit het transitieplan. Dit is verantwoord in het implementatieplan en wordt beoordeeld door DNB.

Datum

Onze referentie

2025

Ook bij een referendum dan wel individueel bezwaarrecht moet de uitkomst van het proces altijd evenwichtig zijn: zowel het scenario van invaren als het scenario van niet-invaren moet deze toets doorstaan. Ook over niet-invaren, collectief dan wel op individuele basis, moeten evenwichtige afspraken gemaakt zijn tussen de sociale partners en deze afspraken moeten ook in de opdrachtaanvaarding worden betrokken door het pensioenfondsbestuur, na advies of instemming van de fondsorganen. Dit is op dit moment geen wettelijk voorschrift; het amendement voorziet hier ook niet in. Sociale partners en fondsen hebben, voor zover zij het standaard-invaarpad hebben gevolgd, deze variant op dit moment ook niet uitgewerkt. De plannen die nu zijn gemaakt zijn daarmee niet toereikend om deelnemers een dergelijke keuze voor te kunnen leggen. Er zullen nieuwe plannen moeten worden gemaakt. Niet-invaren is een wezenlijk andere variant. Dit omdat zowel de financiële opzet van de oude FTK-regeling wijzigt (namelijk een gesloten regeling) als de financiële opzet van de nieuwe regeling wijzigt en er nieuwe compensatie-afspraken moeten worden gemaakt. Deze compensatie-afspraken zijn ook weer afhankelijk van de invulling van de wijziging van de financiële opzet van de FTK-regeling en de wijziging van de opzet van de nieuwe regeling. Hierdoor loopt de transitie enkele jaren vertraging op. Daarnaast is het in veel gevallen niet mogelijk om tot een evenwichtige transitie te komen bij niet-invaren, omdat het fondsvermogen niet kan worden aangewend voor compensatie. Dit leidt ertoe dat er geen evenwichtig alternatief klaarligt als het referendum uitwijst dat er niet mag worden ingevaren of wanneer de deelnemer de individuele keuze maakt om niet in te varen.

Het pensioenfonds kan daarmee niet voldoen aan zijn wettelijke verplichtingen naar het collectief en de individuele deelnemers. De Pensioenwet biedt namelijk geen kader voor de situatie waarin een pensioenfonds slechts gedeeltelijk invaart, bijvoorbeeld wanneer bepaalde deelnemers bezwaar maken tegen deze overgang. Om dit te regelen, zullen aanvullende wettelijke maatregelen nodig zijn. Het is daarbij logisch dat er 12-arte regels worden opgesteld voor de groep die wel overstapt en de groep die niet overstapt. Dit geldt zowel voor het beheer van de reeds opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten als voor de opbouw van nieuwe aanspraken. Op dit moment bevatten de 13-nsioenwet en het transitiekader echter geen bepalingen die dit onderscheid mogelijk maken. Het ingediende amendement voorziet niet in de noodzakelijke aanpassingen hiervoor. Daarmee ontstaat een juridische impasse.

15-mpensatie bij niet-invaren

Als een fonds niet invaart of wanneer wordt gekozen voor een individueel bezwaarrecht, vindt er nog steeds een transitie plaats waarin de pensioenregeling wordt gewijzigd om te voldoen aan het wettelijk kader. Zo blijft er sprake van afschaffing van de doorsneesystematiek en generatie-effecten die ook zichtbaar zullen zijn in de pensioenverwachtingen en het netto profijt. Dit betekent dat er een 16-mpensatievraagstuk is bij niet-invaren, zowel in het geval van een referendum als bij individueel bezwaarrecht. De Raad van State benoemt hierbij

- Nummer: 12 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
aparte regels worden opgesteld voor de groep die wel overstapt en de groep die niet overstapt.
- Nummer: 13 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
Pensioenwet en het transitiekader
echter geen bepalingen die dit onderscheid mogelijk maken. Het
- Nummer: 14 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: (Unknown) Datum: Onbepaald
Dit suggereert dat niet-invaren wettelijk niet mogelijk is, terwijl in de praktijk wel fondsen zijn die hiertoe besluiten.
De wet kent bovendien de optie van niet-invaren bij onevenredig nadeel, dus had daarin toch dan moeten voorzien?
- Nummer: 15 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
Compensatie bij niet-invaren
transitie plaats waarin de pensioenregeling
wordt gewijzigd om te voldoen aan het wettelijk kader,
doorsneesystematiek
afschaffing van de
generatie-effecten
- Nummer: 16 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
compensatievraagstuk is bij niet-invaren,

dat, hoewel de individuele situaties van de verschillende pensioenfondsen sterk uiteenlopen, ¹ geen aanknopingspunten zijn dat niet-invaren voor deelnemers een gelijkwaardige optie is. De Raad van State benoemt dat niet-invaren kan leiden tot een ² verslechtering van het pensioenperspectief en dat hierdoor het uitgangspunt in gevaar komt dat sociale partners en pensioenfondsen bij de transitie dienen te ⁵ voorkomen dat genomen beslui ³ n onevenredig ongunstige ⁷ gevolgen voor bepaalde deelnemersgroepen hebben. ⁶ Daarmee komt ook de ⁹ solidariteit van het pensioenstelsel in het gedrang. Ik beschouw dit als ⁸ een onwenselijk effect van het amendement.

Datum

Onze referentie

2025-

De doorsneesystematiek wordt ook bij niet-invaren afgeschaft. De compensatielast van de afschaffing van de doorsneesystematiek landt voornamelijk bij de ¹⁰ 40-55 jarigen. De meeste pensioenfondsen hebben de keuze gemaakt om een deel van het vermogen te gebruiken voor de compensatie van de afschaffing van de doorsneesystematiek. Bij niet-invaren mag het vermogen van het pensioenfonds hiervoor niet worden gebruikt. Het amendement voorziet hier niet in. De meest gebruikte financieringsbron voor de compensatie is het bestaan ¹¹ vermogen in de collectieve buffers.¹⁴ Met niet-invaren vervalt deze mogelijkheid.¹⁵

In het amendement wordt voorgesteld dat bij zowel invaren als niet-invaren kan worden uitgegaan van ¹² zelfde totale premie-inleg voor de nieuwe pensioenopbouw. Als de compensatie moet worden gedekt met een totale gelijkblijvende premie-inleg, kan dit alleen door middel van herverdeling via de premie en via het compensatiedepot. DNB heeft de financiële gevolgen hiervan in kaart gebracht: voor het niet-invaren scenario ondervinden actieve deelnemers een nadeel oplopend tot -8% (deelnemers van ca. 45 jaar) in vergelijking met het ongewijzigd voortzetten van het FTK. Het is – binnen de fiscale grenzen – weliswaar mogelijk om gerichte compensatie uit de premie te financieren, maar de vraag is of dit door de omvang van het bedrag in de praktijk mogelijk is vanuit de loonruimte. DNB geeft aan dat het daarbij onzeker is of het wel mogelijk is om tot adequate compensatie te komen. De Pensioenfederatie becijfert de totale compensatielast op circa € 60 miljard.¹⁶

Zonder adequate compensatie is er in geval van niet-invaren sprake van een onevenwichtige transitie die voor groepen onevenredig ongunstig kan uitpakken. Dit geldt zowel voor een referendum als voor individueel bezwaarrecht. Bij individueel bezwaarrecht is het zelfs zo dat de beslissing van individuen gevolgen heeft voor het vermogen dat aanwezig is voor invaren en daarmee voor de uitkomst van evenwichtigheid van de transitie voor de deelnemers die geen bezwaar hebben gemaakt. Hoe groter de groep is die gebruik maakt van het individueel bezwaarrecht, hoe minder vermogen er collectief beschikbaar is voor het bewerkstelligen van een evenwichtige transitie. Aangezien op voorhand niet

¹⁴ Uit de transitie-monitor Wtp blijkt dat dit in 92% van de gevallen plaatsvindt binnen de pensioenregeling. Uit de monitor blijkt dat in 84% van de regelingen (bij voorkeur) wordt gekozen voor compensatie uit de dekkingsgraad.

¹⁵ Het is niet toegestaan om vermogen van de 'oude' regeling te herverdelen of te gebruiken voor de nieuwe regeling. DNB onderschrijft dit: *het bestaande fondsvermogen kan onder de regels van het FTK niet aangewend worden voor compensatie en compensatie in de vorm van additionele toeslagverlening binnen het FTK wordt begrensd door het genoeg-is-genoege principe en de regels voor houdbare toeslagverlening*. Om te voorkomen dat een deelnemer fiscaal bovenmatig pensioen opbouwt, zijn er grenzen gesteld aan de maximale verhoging van pensioenaanspraken en -rechten die jaarlijks onder het FTK plaats kunnen vinden. Door dit zogenoemde genoeg-is-genoege principe is het fiscaal onaantrekkelijk om pensioenaanspraken en -rechten met meer dan de loon- of prijsinflatie te verhogen.

¹⁶ Dit betreft een inschatting van het CPB op basis van een enkele transitie.

Pagina: 6

	Nummer: 1	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
er geen aanknopingspunten zijn dat niet-invaren voor deelnemers een gelijkwaardige optie is.				
	Nummer: 2	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
verslechtering van het pensioenperspectief besluiten onevenredig ongunstige gevolgen voor bepaalde deelnemersgroepen hebben.				
	Nummer: 3	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 4	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 5	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
voorkomen				
	Nummer: 6	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
Daarmee komt ook de solidariteit van het pensioenstelsel in het gedrang. Ik beschouw dit als een onwenselijk effect van het amendement.				
	Nummer: 7	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: (Unknown)	Datum: Onbepaald
Tenzij uit berekeningen blijkt dat invaren leidt tot 'onevenredig nadeel' voor groepen en dan moeten fondsen volgens de wet daar ook gevolgen aan verbinden. Dit kan dus per fonds verschillen. (NB de vraag is wel hoe deze toets op onevenredig nadeel in de praktijk wordt uitgevoerd en wordt betrokken bij afwegingen en verantwoording. Als dat altijd en overal goed gebeurt zou de solidariteit idd niet in het gedrang moeten komen en zou draagvlak voor invaren ook geen probleem moeten opleveren.)				
	Nummer: 8	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 9	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
solidariteit van het pensioenstelsel in het gedrang.				
	Nummer: 10	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
groep 40-55 jarigen. De deel van het vermogen te gebruiken voor de compensatie van de afschaffing van de doorsneesystematiek. Bij niet-invaren mag het vermogen van het pensioenfonds hiervoor niet worden gebruikt. Het amendement voorziet hier niet in.				
	Nummer: 11	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 12	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
dezelfde totale premie-inleg voor de nieuwe pensioenopbouw. herverdeling via de premie en via het compensatiedepot. nadeel oplopend tot -8% (deelnemers van ca. 45 jaar) in vergelijking met het ongewijzigd voortzetten van het FTK. gerichte compensatie uit de premie te financieren, loonruimte.				

Opmerkingen over pagina 6 worden vervolgd op de volgende pagina

dat, hoewel de individuele situaties van de verschillende pensioenfondsen sterk uiteenlopen, **er geen aanknopingspunten zijn dat niet-invaren voor deelnemers een gelijkwaardige optie is.** De Raad van State benoemt dat niet-invaren kan leiden tot een **verslechtering van het pensioenperspectief** en dat hierdoor het uitgangspunt in gevaar komt dat sociale partners en pensioenfondsen bij de transitie dienen te **voorkomen dat genomen besluiten onevenredig ongunstige gevolgen voor bepaalde deelnemersgroepen hebben.** **Daarmee komt ook de solidariteit van het pensioenstelsel in het gedrang.** Ik beschouw dit als een **onwenselijk effect van het amendement.**

Datum

Onze referentie

2025-

De doorsneesystematiek wordt ook bij niet-invaren afgeschaft. De compensatielast van de afschaffing van de doorsneesystematiek landt voornamelijk bij de **groep 40-55 jarigen.** De meeste pensioenfondsen hebben de keuze gemaakt om een deel van het vermogen te gebruiken voor de compensatie van de afschaffing van de doorsneesystematiek. Bij niet-invaren mag het **vermogen van het pensioenfonds hiervoor niet worden gebruikt.** Het amendement **voorziet hier niet in.** De meest gebruikte financieringsbron voor de compensatie is

- het bestaan van vermogen in de collectieve buffers.¹⁴ Met niet-invaren vervalt deze mogelijkheid.¹⁵

In het amendement wordt voorgesteld dat bij zowel invaren als niet-invaren kan worden uitgegaan van **zelfde totale premie-inleg voor de nieuwe pensioenopbouw.** Als de compensatie moet worden gedekt met een totale gelijkblijvende premie-inleg, kan dit alleen door middel van **herverdeling via de premie en via het compensatiedepot.** DNB heeft de financiële gevolgen hiervan in kaart gebracht: voor het niet-invaren scenario ondervinden actieve deelnemers een **nadeel oplopend tot -8% (deelnemers van ca. 45 jaar) in vergelijking met het ongewijzigd voortzetten van het FTK.** Het is – binnen de fiscale grenzen – weliswaar mogelijk om **gerichte compensatie uit de premie te financieren,** maar de vraag is of dit door de omvang van het bedrag in de praktijk mogelijk is vanuit de **loonruimte.** DNB geeft aan dat het daarbij onzeker is of het wel mogelijk is om tot adequate compensatie te komen. **[13] Pensioenfederatie becijfert de totale compensatielast op circa € 60 miljard.**¹⁶

Zonder adequate compensatie is er in geval van niet-invaren sprake van een **[14] evenwichtige transitie die voor groepen onevenredig ongunstig kan uitpakken.** Dit geldt zowel voor een referendum als voor individueel bezwaarrecht. Bij individueel bezwaarrecht is het zelfs zo dat de beslissing van individuen gevolgen heeft voor het **vermogen** dat aanwezig is voor invaren en daarmee voor de uitkomst van evenwichtigheid van de transitie voor de deelnemers die geen bezwaar hebben gemaakt. **[16] e groter de groep is die gebruik maakt van het individueel bezwaarrecht, hoe minder vermogen er collectief beschikbaar is voor het bewerkstelligen van een evenwichtige transitie.** Aangezien op voorhand niet

¹⁴ Uit de transitie-monitor Wtp blijkt dat dit in 92% van de gevallen plaatsvindt binnen de pensioenregeling. Uit de monitor blijkt dat in 84% van de regelingen (bij voorkeur) wordt gekozen voor **compensatie uit de dekkingsgraad.**

¹⁵ Het is niet toegestaan om vermogen van de 'oude' regeling te herverdelen of te gebruiken voor de nieuwe regeling. DNB onderschrijft dit: *het bestaande fondsvermogen kan onder de regels van het FTK niet aangewend worden voor compensatie en compensatie in de vorm van additionele toeslagverlening binnen het FTK wordt begrensd door het genoeg-is-genoege principe en de regels voor houdbare toeslagverlening.* Om te voorkomen dat een deelnemer fiscaal bovenmatig pensioen opbouwt, zijn er grenzen gesteld aan de maximale verhoging van pensioenaanspraken en -rechten die jaarlijks onder het FTK plaats kunnen vinden. Door dit zogenoemde genoeg-is-genoege principe is het fiscaal onaantrekkelijk om pensioenaanspraken en -rechten met meer dan de loon- of prijsinflatie te verhogen.

¹⁶ Dit betreft een inschatting van het CPB op basis van een enkele transitie.

Nummer: 13 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

De Pensioenfederatie becijfert de totale compensatielast op circa € 60 miljard.¹⁶ compensatie uit de dekkingsgraad.

Nummer: 14 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

onevenwichtige transitie die voor groepen onevenredig ongunstig kan uitpakken.
niet-invaren sprake van een
Zonder adequate compensatie is er in geval

Nummer: 15 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Free Hand Datum: Onbepaald

Nummer: 16 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

Hoe groter de groep is die gebruik maakt van het
individueel bezwaarrecht, hoe minder vermogen er collectief beschikbaar is voor
het bewerkstelligen van een evenwichtige transitie.
vermogen

duidelijk is hoe groot de groep is, zal het ¹er complex zijn om voorafgaand aan het 'inspraakmoment' specifiek vast te stellen wat de financiële gevolgen zijn voor het fonds als geheel.

Datum

Onze referentie

2025-

Al met al concludeer ik dat het waarborgen van de evenwichtigheid van de pensioentransitie zeer complex zal zijn met het amendement. Dit vergroot het risico voor pensioendeelnemers op onevenwichtige uitkomsten, vooral ten aanzien van de afschaffing van de doorsneesystematiek. Het gevolg hiervan, namelijk afbreuk van de solidariteit van het pensioenstelsel, heeft juist weer een negatief effect op het draagvlak.

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

Bij niet-invaren, dan wel bij gebruik van het individueel bezwaarrecht, ontstaat een afgezonderd financieel geheel dat achterblijft in het oude stelsel (ftk). Het nader gewijzigde amendement beoogt mogelijk te maken dat het

²ndsvermogen van bezwaarmakers benut kan worden om de compensatie te financieren indien dit evenwichtig is. Hiermee worden de compensatiemogelijkheden verruimd ten opzichte van het oorspronkelijke amendement. Tegelijkertijd blijft het voor ³ezwaarmakers die nadeel ondervinden van de afschaffing van de doorsneesystematiek ⁴minder voordelig dan wanneer het bestaande vermogen ook wordt overgeheveld naar het nieuwe pensioenstelsel. In dat laatste geval zijn namelijk de voordelen van het nieuwe pensioenstelsel van toepassing op het gehele vermogen (de zogenoemde dubbele transitie). Door achter te blijven in het oude pensioenstelsel vermindert het pensioenperspectief, ook met verruimde compensatiemogelijkheden.

Bovendien blijft hiermee sprake van een herverdelingsoperatie, waar evenwichtige belangenafweging van belang is. Dit zal vastgelegd moeten worden in een ⁵ieuw op te stellen transitieplan en implementatieplan.

⁶ Bovendien is met het nader gewijzigd amendement onduidelijk hoe het ⁷ermogen wordt omgezet voor de groep die invaart naar het nieuwe pensioenstelsel. De groep bezwaarmakers blijft volgens de toelichting bij het nader gewijzigde amendement dekingsgraadneutraal achter, met de mogelijkheid dat hier vermogen van wordt afgezonderd ten behoeve van compensatie. Onduidelijk is of de standaardmethode voor de invaargroep geldt en hoe dit te combineren is met bijvoorbeeld het vullen van de solidariteitsreserve.

2.2. Keuzebegeleiding pensioendeelnemers

De achterliggende bedoeling van het amendement om deelnemers meer handelingsperspectief te bieden, kan ik volgen. De pensioentransitie is ingrijpend en kan ook als ingrijpend ervaren worden door pensioendeelnemers, zoals ook wordt aangedragen door de Koepel van Gepensioneerden. Tegelijkertijd is het belangrijk de bredere consequenties van het bieden van meer directe inspraak goed te wegen. Zo is in het geval van individueel bezwaarrecht niet vooraf vast te stellen wat het te verwachte pensioen is voor deelnemers als zij kiezen om achter te blijven. De uitkomst voor de individuele bezwaarmaker is immers mede afhankelijk van de keuze van andere deelnemers. De daadwerkelijk implicatie van de keuze wordt daardoor pas later duidelijk, zonder dat de deelnemer dit heeft kunnen meewegen.

In de transitie gaat het niet alleen om de gevolgen voor een individu, maar ook om de gevolgen voor het collectief. Een referendum dan wel individueel bezwaarrecht individualiseert de belangenafweging in de pensioentransitie.

Pagina: 7

1	Nummer: 1	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	zeer complex zijn om voorafgaand aan het 'inspraakmoment' specifiek vast te stellen wat de financiële gevolgen zijn voor het fonds als geheel. zeer complex zal zijn met het amendement. Dit waarborgen van de evenwichtigheid onevenwichtige uitkomsten,			
1	Nummer: 2	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	fondsvermogen van bezwaarmakers benut kan worden om de compensatie te financieren indien dit evenwichtig compensatiemogelijkheden minder voordelig dan wanneer het bestaande vermogen ook wordt overgeheveld naar het nieuwe pensioenstelsel. gehele vermogen (de zogenoemde dubbele transitie). vermindert het pensioenperspectief, verruimde compensatiemogelijkheden. herverdelingsoperatie, transitieplan en implementatieplan. evenwichtige belangenafweging dekkingsgraadneutraal achter, hier vermogen van wordt afgezonderd ten behoeve van compensatie. afgezonderd financieel geheel dat achterblijft in			
1	Nummer: 3	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	bezwaarmakers			
	Nummer: 4	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 5	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: (Unknown)	Datum: Onbepaald
	Is dit per definitie altijd het geval voor de bezwaarmakers? Of moet je dat per fonds en groep bezien? De keuze is wel van invloed op het collectief en draagt niet per definitie bij aan een evenwichtige uitkomst, dat blijft een reëel argument.			
	Nummer: 6	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 7	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
1	Nummer: 8	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	nieuw op te stellen transitieplan en implementatieplan.			
1	Nummer: 9	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	vermogen wordt omgezet standaardmethode voor solidariteitsreserve.			

Opmerkingen over pagina 7 worden vervolgd op de volgende pagina

duidelijk is hoe groot de groep is, zal het **meer complex zijn om voorafgaand aan het 'inspraakmoment' specifiek vast te stellen wat de financiële gevolgen zijn voor het fonds als geheel.**

Datum

Onze referentie

2025-

Al met al concludeer ik dat het **waarborgen van de evenwichtigheid** van de pensioentransitie **zeer complex zal zijn met het amendement.** Dit vergroot het risico voor pensioendeelnemers op **onevenwichtige uitkomsten**, vooral ten aanzien van de afschaffing van de doorsneesystematiek. Het gevolg hiervan, namelijk afbreuk van de solidariteit van het pensioenstelsel, heeft juist weer een negatief effect op het draagvlak.

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

*Bij niet-invaren, dan wel bij gebruik van het individueel bezwaarrecht, ontstaat een **afgezonderd financieel geheel dat achterblijft in het oude stelsel (ftk).** Het nader gewijzigde amendement beoogt mogelijk te maken dat het*

ondsvermogen van bezwaarmakers benut kan worden om de compensatie te financieren indien dit evenwichtig is.** Hiermee worden de **compensatiemogelijkheden** verruimd ten opzichte van het oorspronkelijke amendement. Tegelijkertijd blijft het voor **bezwaarmakers** die **nadeel** ondervinden van de afschaffing van de doorsneesystematiek **minder voordelig** dan wanneer het bestaande vermogen ook wordt overgeheveld naar het nieuwe pensioenstelsel. In dat laatste geval zijn namelijk de voordelen van het nieuwe pensioenstelsel van toepassing op het **gehele vermogen (de zogenoemde dubbele transitie).** Door achter te blijven in het oude pensioenstelsel **vermindert het pensioenperspectief**, ook met **verruimde compensatiemogelijkheden.

*Bovendien blijft hiermee sprake van een **herverdelingsoperatie**, waar **evenwichtige belangenafweging** van belang is. Dit zal vastgelegd moeten worden in een **nieuw op te stellen transitieplan en implementatieplan.***

*Bovendien is met het nader gewijzigd amendement onduidelijk hoe het **vermogen wordt omgezet** voor de groep die invaart naar het nieuwe pensioenstelsel. De groep bezwaarmakers blijft volgens de toelichting bij het nader gewijzigde amendement **dekkingsgraadneutraal achter**, met de mogelijkheid dat **hier vermogen van** ¹¹ **wordt afgezonderd ten behoeve van compensatie.** Onduidelijk is of de **standaardmethode voor de invaargroep** geldt en hoe dit te combineren is met bijvoorbeeld het vullen van de **solidariteitsreserve.***

2.2. Keuzebegeleiding pensioendeelnemers

De achterliggende bedoeling van het amendement om deelnemers meer ¹² **keuzeperspectief te** bieden, kan ik volgen. De pensioentransitie is ingrijpend en kan ook als ingrijpend ervaren worden door pensioendeelnemers, zoals ook wordt aangedragen door de Koepel van Gepensioneerden. Tegelijkertijd is het belangrijk de **brede consequenties van het bieden van meer directe inspraak goed te wegen.** Zo is in het geval van individueel bezwaarrecht niet vooraf vast te stellen wat het te verwachte pensioen is voor deelnemers als zij kiezen om achter te blijven. De uitkomst voor de individuele bezwaarmaker is immers mede afhankelijk van de **keuze van andere deelnemers.** De daadwerkelijk implicatie van de keuze wordt daardoor pas later duidelijk, zonder dat de deelnemer dit heeft kunnen meewegen.

In de transitie gaat het niet alleen om de gevolgen voor een individu, maar ook om de **gevolgen voor het collectief.** Een referendum dan wel individueel bezwaarrecht individualiseert de belangenafweging in de pensioentransitie.

Nummer: 10 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: (Unknown) Datum: Onbepaald

Wat betekent dit concreet? Krijgt iedereen een stukje van de buffer mee bij een opt out, nadat eerst de compensatie DSS is geregeld?

Nummer: 11 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Free Hand Datum: Onbepaald

Nummer: 12 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

handelingsperspectief te
brede consequenties van het bieden van meer directe inspraak
goed te wegen.
keuze van andere deelnemers.
gevolgen voor het collectief.

Deelnemers wordt namelijk gevraagd naar wat hun eigen voorkeur is, terwijl de **1** uitkomst effect heeft op de pensioentransitie voor het collectief. Dat levert inherent spanning op met een collectief en solidair stelsel. Daarnaast wijzen de Pensioenfederatie, de AFM en de jongerenorganisaties op de borging van **representativiteit bij een minimum opkomstpercentage van 30%**. Dit vergroot het risico op een uitkomst die geen recht doet aan de belangen van bepaalde deelnemersgroepen, kan leiden tot **generatietegenstellingen** en verlies van **draagvlak en vertrouwen onder (groepen) deelnemers**. Ook de Raad van State stelt dat het referendum geen waarborg bevat om te voorkomen dat de uitkomst **onevenredige gevolgen heeft voor bepaalde deelnemersgroepen en stelt de vraag of er sprake is van een legitieme uitkomst als slechts 30% van de betrokkenen heeft gereageerd**.

Om te zorgen dat deelnemers de gevolgen voor het collectief meewegen, is het nodig dat de individuele deelnemer **3** zage heeft in de gevolgen van wel of niet invaren voor het pensioenfonds en voor alle leeftijdsgroepen, waarbij bij niet-invaren de oude opbouw in het FTK blijft en de nieuwe opbouw in het nieuwe pensioenstelsel plaatsvindt.

Hierbij horen, zoals benoemd door de Stichting van de Arbeid, ook de gevolgen voor het te voeren **4** leggingsbeleid en indexatieperspectief en dus het zicht op een koopkrachtiger pensioen. AFM stelt dat de keuze die de deelnemer moet maken rond de goedkeuring **zeer impactvol is en langetermijngevolgen** heeft die de deelnemer mogelijk niet goed kan overzien. Volgens de AFM ontbreken aanvullende wettelijke vereisten hoe **deelnemers correct, duidelijk, evenwichtig en 5** **tijdig worden geïnformeerd en begeleid door hun pensioenuitvoerder bij het maken van een voor hen passende keuze voor hun pensioenfonds**. De Raad van State stelt dat het de vraag is of een dergelijke complexe problematiek, waarbij een invaarbesluit samenhangt met een **veelheid** aan andere besluiten die in het kader van de transitie moeten worden genomen, zich leent voor een simpele **ja/nee-vraag**. Zij benoemen dat naarmate een keuze moeilijker te doorgronden is, de sturende invloed van andere factoren sterker is. Zo kan de optie 'niet-invaren' als status quo worden opgevat, terwijl **6** **et-invaren in werkelijkheid niet betekent dat alles hetzelfde blijft**.

De Raad van State stelt verder dat het essentieel is dat de respons een adequate weerspiegeling vormt van de **gehele deelnemerspopulatie**. Deelnemers die zich benadeeld voelen door de uitkomst van een referendum zullen anders betogen dat hun **rechten zijn ontnomen**. Voor zulke procedures zal bovendien vaker aanleiding zijn als de uitkomst voor (sommige) deelnemers aantoonbaar onevenredig ongunstig is. Volgens de Raad van State is de kans hierop nog groter bij het alternatief van een individueel bezwaarrecht, waarbij zij aangeven dat er **geen goede keuzebegeleiding** mogelijk is omdat de uitkomsten afhangen **van de keuzes van andere deelnemers**.

Concluderend geeft de Raad van State aan dat zij er niet van overtuigd is dat een zinvol referendum of individueel bezwaarrecht in deze context wel mogelijk is en tot een **meer legitieme uitkomst zal leiden. Ik deel die constatering.**

7

Datum

Onze referentie
2025-

Pagina: 8

	Nummer: 1	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
uitkomst effect heeft op de pensioentransitie voor het collectief. representativiteit bij een minimum opkomstpercentage van 30%. generatietegenstellingen draagvlak en vertrouwen onder (groepen) deelnemers. onevenredige gevolgen heeft voor bepaalde deelnemersgroepen en stelt de vraag of er sprake is van een legitieme uitkomst als slechts 30% van de betrokkenen heeft gereageerd.				
	Nummer: 2	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 3	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
inzage heeft in de gevolgen van				
	Nummer: 4	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
beleggingsbeleid en indexatieperspectief zeer impactvol is en langetermijngevolgen deelnemers correct, duidelijk, evenwichtig en tijdig worden geïnformeerd en begeleid door hun pensioenuitvoerder bij het maken van een voor hen passende keuze voor hun pensioenfonds. ja/nee-vraag. Zij				
	Nummer: 5	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
	Nummer: 6	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
niet-invaren in werkelijkheid niet betekent dat alles hetzelfde blijft. gehele deelnemerspopulatie. rechten zijn ontnomen. goede keuzebegeleiding geen van de keuzes van andere deelnemers. meer legitieme uitkomst zal leiden. Ik deel die constatering.				
	Nummer: 7	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

Met het nader gewijzigde amendement wordt voorgeschreven dat deelnemers voor **1** *zowel invaren als voor een 'opt-out' hun verwacht pensioen te zien krijgen.* Het is voor sociale partners en pensioenfondsen niet mogelijk om op voorhand *nauwkeurige inschattingen te maken van de individuele pensioenverwachtingen omdat de pensioenverwachtingen van de een afhangen van de individuele keuzes van anderen binnen het pensioencollectief.* Hoe meer mensen kiezen om niet in te varen, hoe groter de gevolgen voor het resterende collectief zijn. Dit is pas duidelijk op het moment dat de keuzes zijn gemaakt.

Dit betekent dat mensen keuzes zullen maken op basis van *pensioenverwachtingen die sterk afhangen van de keuzes van anderen.* De Raad van State geeft hierover aan dat daarmee een *goede keuzebegeleiding* onmogelijk is. Aanvullend geldt dat het nader gewijzigde amendement niet voorziet in een mogelijkheid waarbij deelnemers na het maken van bezwaar nogmaals kunnen kiezen. Dit is relevant aangezien iemand die bezwaar maakt dit doet op basis van *geschetste pensioenverwachtingen die er significant anders uit kunnen zien nadat anderen binnen het pensioenfonds een keuze hebben gemaakt.* Door deze situatie *ontstaat er een juridische impasse.*

Datum

Onze referentie

2025-
2025-

2.3. Positie sociale partners en wettelijke verantwoordelijkheden pensioenfondsbesturen

Sociale partners overleggen in Nederland over de inhoud van de pensioenregeling in de tweede pijler. De transitie zoals die nu plaatsvindt is gestoeld op het door het kabinet met sociale **2** *partners gesloten Pensioenakkoord.* De *arbeidsvoorwaardelijke fase is sinds 1 januari 2025 voor nagenoeg alle pensioenregelingen bij pensioenfondsen afgerond.* In die arbeidsvoorwaardelijke fase maken sociale partners afspraken over wijziging van de pensioenovereenkomst en een evenwichtige transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Dat ziet zowel op de wijziging van de pensioenregeling in de toekomst als de keuze over invaren van de pensioenen. Bij een rechtsgeldige wijziging van de pensioenovereenkomst geldt dat deze eveneens doorwerking heeft in de rechtsverhouding van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Over de binding aan de wijziging van een pensioenovereenkomst, voor de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of pensioengerechtigde is in de memorie van toelichting en tijdens de wetsbehandeling van de Wtp uitvoering gesproken.¹⁷

Het amendement heeft impact op de positie van sociale partners. Het wordt dan namelijk mogelijk dat de **3** *keuze van (een deel van) de deelnemers de collectieve afspraken tussen sociale partners doorkruist.* Dit staat op gespannen voet met *verdragen van de International Labour Organisation (ILO), zoals ook benoemd door de Raad van State en de Stichting van de Arbeid.* Op basis hiervan hebben werkgevers en werknemers het recht om zich te verenigen en om in vrijheid *collectieve onderhandelingen* te voeren.¹⁸ Verdragspartijen moeten die vrije collectieve onderhandeling bevorderen en mogen het niet belemmeren. Bovendien moet voorgenomen wetgeving die raakt aan deze collectieve onderhandelingsvrijheid vooraf afdoende worden geconsulteerd bij sociale partners. Daarnaast geldt dat pensioenfondsen de pensioenregeling uitvoeren in

¹⁷ Kamerstukken II 2021/22, 36067, nr. 3 (paragraaf 5.3 en 5.4).

¹⁸ ILO-Verdrag nr. 87 (Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention, 1984), ILO-Verdrag nr. 98 (Right to Organise and Collective Bargaining Convention, 1949) en ILO-Verdrag nr. 154 (Collective Bargaining Convention, 1981).

Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

'opt-out' hun verwacht pensioen te
zowel invaren als voor een 'opt-out' hun
nauwkeurige inschattingen te maken van de individuele pensioenverwachtingen
omdat de pensioenverwachtingen van de een afhangen van de individuele
keuzes van anderen binnen het pensioencollectief.
pensioenverwachtingen
goede keuzebegeleiding
ontstaat er een juridische impasse.
geschetste pensioenverwachtingen
anders uit kunnen zien nadat anderen binnen het pensioenfonds een keuze
hebben gemaakt.

Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

partners gesloten Pensioenakkoord.
pensioenregelingen bij pensioenfondsen afgerond.
arbeidsvoorwaardelijke fase is sinds 1 januari 2025 voor nagenoeg alle

Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

keuze van (een deel van) de deelnemers de collectieve
afspraken tussen sociale partners doorkruist. Dit staat op gespannen voet met
verdragen van de International Labour Organisation (ILO), zoals ook benoemd
door de Raad van State en de Stichting van de Arbeid.
collectieve onderhandelingen

opdracht van sociale partners. Bij de **1** **opdrachtaanvaarding** beoordelen pensioenfondsen, aan de hand van het transitieplan, of zij de opgedragen pensioenregeling en het eventuele invaarverzoek van sociale partners kunnen uitvoeren.¹⁹ Hierbij wordt rekening gehouden met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving, waaronder de **evenwichtige belangenafweging** en de beheerste en **2** **integere bedrijfsvoering**. Pensioenfondsen kunnen **niet eigenstandig besluiten een andere pensioenregeling uit te voeren of een pensioenregeling, na referendum, niet uit te voeren**. Dat is aan sociale partners. Als de regeling niet uitvoerbaar blijkt, dient het pensioenfonds de opdracht terug te geven aan sociale partners. Het voorgestelde amendement geeft **3** **een duidelijkheid over wat er gebeurt in deze situatie en over de vraag wie beslist over de keuze tussen een referendum en individueel bezwaarrecht**. De Raad van State onderschrijft dit ook, en benadrukt dat de collectieve besluitvorming waarborgt dat een integrale en evenwichtige afweging van alle betrokken belangen plaatsvindt. Sociale partners kunnen de belangen van alle deelnemersgroepen beschouwen en zijn daarbij cruciaal voor de collectiviteit en solidariteit binnen het stelsel.

Datum

Onze referentie
2025-**1**

2.4. Juridische aspecten

Het amendement werpt twijfel op over de **juridische houdbaarheid van invaren**. Bij zowel de totstandkoming en parlementaire behandeling van de Wtp is hier uitgebreid bij stilgestaan (o.a. paragraaf 10.2.5 in de memorie van toelichting).²⁰ De Raad van State heeft de juridische onderbouwing van de wet op dit aspect **expliciet getoetst**.²¹

Daarnaast heeft prof. Peters op verzoek van uw Kamer een juridische analyse²² uitgevoerd waarin de **vraag centraal staat of bij het invaren van de pensioenen sprake is van zodanige 4** **inmenging in het eigendomsrecht** dat afbreuk wordt gedaan aan de wezenlijke inhoud van de pensioenrechten waardoor en/of waarna risico's bestaan voor de Staat, werkgevers, het rechtstelsel en pensioenfondsen.²³ De juridische analyse gaat niet in op het vraagstuk van (vergroten van het) draagvlak onder deelnemers in relatie tot het individueel bezwaarrecht. In mijn reactie op de analyse ben ik ingegaan op de onderbouwing van het invaren van pensioenen.²⁴ Inmenging is geoorloofd volgens het EVRM indien deze bij wet is voorzien, het algemeen belang dient, en de 'fair balance' test doorstaat (d.w.z. dat de genomen maatregelen proportioneel zijn en geen onevenredige last opleggen). Volgens het Handvest en de EVRM is inmenging geoorloofd indien de beperking bij wet is voorzien, en de beperking de wezenlijke inhoud eerbiedigt van het recht dat wordt beperkt. Ik concludeer dat uit de onderbouwing en behandeling van de Wtp blijkt dat aan de voorwaarden voor inmenging van het eigendomsrecht is voldaan. De analyse van prof. Peters onderschrijft dat. Daarbij wordt aangetekend dat het uiteindelijke oordeel hierover afhangt van de manier waarop aan de wettelijke voorwaarden invulling wordt gegeven. **Ik onderschrijf dus niet de stelling dat het de vraag is of invaren juridisch wel is toegestaan.**

¹⁹ Artikel 102a Pensioenwet.

²⁰ Kamerstukken II 2021/22, 36067, nr. 3, p. 177.

²¹ Kamerstukken II 2021/22, 36067, nr. 4.

²² Kamerstukken II 2023/24, 32043, nr. 664 – bijlage 'Juridische analyse inzake motie Joseph over risico's bij invaren'.

²³ In de juridische analyse is getoetst aan artikel 1 van het Eerste Protocol, de artikelen 14 en 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM), en de artikelen 16, 17, 21 en 27 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (Handvest).

²⁴ Kamerstukken II 2024/25, 32043, nr. 668.

1 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

opdrachtaanvaarding
evenwichtige belangenafweging
integere bedrijfsvoering,
niet eigenstandig besluiten een
andere pensioenregeling uit te voeren of een pensioenregeling, na referendum,
niet uit te voeren.

2 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Free Hand Datum: Onbepaald

1 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

geen duidelijkheid over wat er gebeurt in
deze situatie en over de vraag wie beslist over de keuze tussen een referendum
en individueel bezwaarrecht.
2.4.
Juridische aspecten
juridische houdbaarheid van invaren.
expliciet getoetst.²¹

1 Nummer: 4 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

inmenging in het eigendomsrecht
Ik onderschrijf dus niet de stelling dat het de vraag is of invaren
juridisch wel is toegestaan.

Het amendement stelt "dat het buiten werking stellen van het individueel bezwaarrecht afbreuk doet aan wezenlijke inhoud van pensioenrecht". Dit wordt ook aangedragen door de Koepel van Gepensioneerden. Peters geeft in zijn analyse aan dat door het individueel bezwaarrecht buiten werking te stellen voor het invaren, ¹het lijkt alsof afbreuk wordt gedaan aan de wezenlijke inhoud van de pensioenrechten. Waarbij Peters vervolgens aangeeft dat moet worden gekeken of dit kan worden gerechtvaardigd. Daarvan zegt hij dat het buiten werking stellen van het individueel bezwaarrecht kan worden verdedigd en ook dat het buiten werking stellen van het individueel bezwaarrecht als zodanig de 'fair balance test' kan doorstaan.²⁵ Deze rechtvaardiging heeft te maken met de door de regering aangevoerde, en door het parlement geaccordeerde, redelijke gronden²⁶ voor het buiten werking stellen van het individueel bezwaarrecht bij de transitie. Daar komt bij dat boven op de bestaande waarborgen vanuit de governance, de Wtp extra waarborgen heeft gecreëerd, waaronder het hoorrecht en de versterking van de interne governance.

Datum

Onze referentie

2025-

De bekendheid van het hoorrecht onder gewezen deelnemers en gepensioneerden is beperkt zo blijkt uit de peiling van Ipsos en het survey zoals uitgevoerd door EY. De deelnemers en/of hoorrechtverenigingen die het hoorrecht hebben uitgeoefend, zijn wisselend tevreden over de uitvoering van het hoorrecht.

In zijn analyse geeft Peters nog aan dat op het moment dat men een individueel bezwaarrecht heeft en men dit recht niet uitoefent wanneer men wordt geïnformeerd over de gevolgen van het invaren, mensen later minder snel klagen over het invaren. Men heeft er dan immers ²stilzwijgend) mee ingestemd, aldus Peters. Daardoor zullen er ook minder procedures zijn, stelt Peters.²⁷ Hier staat tegenover dat ook onder verkeerde voorwaarden en/of informatie gebruik gemaakt kan worden van het bezwaarrecht én dat juist onvrede achteraf leidt tot meer klachten en procedures.

³

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

Met het nader gewijzigde amendement moet ofwel de mogelijkheid aan deelnemers worden geboden om individueel bezwaar te maken, ofwel een referendum worden uitgeschreven. Welke keuze wordt voorgelegd, is aan de ⁴speciale partners. Deze situatie kan tot gevolg hebben dat deelnemers liever gebruik hadden gemaakt van een referendum, in plaats van een individueel bezwaarrecht of andersom. Dit zou dan weer aanleiding kunnen zijn voor meer juridische procedures; deelnemers zouden van mening kunnen zijn dat de andere vorm van inspraak een betere invulling is van hun zeggenschap over het pensioen. Te meer omdat onduidelijk is welke omrekenmethode in welke situatie moet worden gehanteerd.

3. Referendum inpassen in de lopende transitie

3.1. Gevolgen transitieproces

⁵le pensioenuitvoerders zijn op dit moment druk bezig in een lopende transitie.

Het voorschrijven van een referendum dan wel individueel bezwaarrecht heeft

²⁵ Kamerstukken II 2023/24, 32043, nr. 664 – bijlage 'Juridische analyse inzake motie Joseph over risico's bij invaren', nr. 205 en nr. 208.

²⁶ Kamerstukken II 2021/22, 32043, nr. 584.

²⁷ Kamerstukken II 2023/24, 32043, nr. 664 – bijlage 'Juridische analyse inzake motie Joseph over risico's bij invaren', nr. 88.

 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

het lijkt alsof afbreuk wordt gedaan aan de wezenlijke inhoud van de pensioenrechten.
gerechtvaardigd.
als zodanig de 'fair balance test'
kan doorstaan.²⁵ Deze rechtvaardiging heeft te maken met de door de regering
aangevoerde, en door het parlement geaccordeerde, redelijke gronden²⁶
de governance, de Wtp extra
waarborgen heeft gecreëerd,
wisselend tevreden over

 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

(stilzwijgend) mee ingestemd,
minder procedures
ook onder verkeerde voorwaarden en/of informatie gebruik
gemaakt kan worden van het bezwaarrecht én dat juist onvrede achteraf leidt tot
meer klachten en procedures.

 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Free Hand Datum: Onbepaald

 Nummer: 4 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

sociale partners.
andere vorm van inspraak een betere invulling is van hun zeggenschap
welke omrekenmethode

 Nummer: 5 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

Alle pensioenuitvoerders zijn op dit moment druk bezig in een lopende transitie.

grote impact op de planning en strategie van alle fondsen die nog willen invaren. Dit wordt bevestigd door de Pensioenfederatie en DNB. Het doorkruist niet alleen het op dit moment **1**gezette beleggingsbeleid van pensioenfondsen,²⁸ maar ook de **mijlpalen die in het kader van het Herstel- en veerkrachtplan zijn vastgesteld** (zie paragraaf 3.2 Financiële en budgettaire gevolgen). Het amendement leidt tot een wezenlijk **andere inrichting van de pensioentransitie**, zonder dat daar nadere bepalingen voor zijn opgenomen.

Datum

Onze referentie

2025-

Om te zorgen dat er ook een **evenwichtig scenario bij niet-invaren** klaarligt voor het referendum en/of er een voorziening is getroffen voor bezwaarmakers bij een individueel bezwaarrecht, moeten sociale partners **ingrijpende aanvullende afspraken maken en transitieplannen herzien**. Hierop wijzen ook DNB en de Stichting van de Arbeid. Voor het geval er voor een referendum wordt gekozen zouden **alle transitieplannen een evenwichtig voorstel moeten hebben voor de situatie bij wel invaren en bij niet invaren**. Als er wordt gekozen voor individueel bezwaarrecht zal er van tevoren een inschatting gemaakt moeten worden van de omvang van de groep bezwaarmakers aangezien de grootte van de groep gevolgen heeft voor de rest van het collectief. In ieder geval betekent het in beide gevallen dat **2****sociale partners veel extra tijd nodig hebben om tot nieuwe afspraken te komen in een nieuw transitieplan voor niet-invaren en een voorziening moeten treffen voor bezwaarmakers, te beginnen met de keuze of zij de optie van een individueel bezwaarrecht en/of referendum willen aanbieden**. In dit nieuwe transitieplan zullen zij alle **3****fundamentele keuzes opnieuw moeten wegen** en uitleggen. Aanvullend moeten sociale partners de doelstellingen, kwantitatieve maatstaven, bandbreedtes en voorrangregels vastleggen met betrekking tot de transitie. Tijdens dit proces moeten ook verenigingen van gepensioneerden en gewezen deelnemers **opnieuw worden betrokken** in het kader van het hoorrecht.

Zoals eerder genoemd is een grote uitdaging de wijze waarop wordt omgegaan met **compensatie voor de afschaffing van de doorsneesystematiek**, aangezien bij collectief niet-invaren de voornaamste financieringsbron hiervoor wegvalt. Dat betekent naar verwachting een **verslechtering van het pensioenresultaat**, waarvoor een oplossing gevonden moet worden.

Dit leidt er bovendien toe dat het initiële transitieplan voor invaren verouderd is, en dat de bandbreedtes opnieuw aan de hand van de dan geldende economische omstandigheden zullen moeten worden vastgesteld. Naar verwachting duurt het **4****herzien van het transitieplan inclusief achterbanraadpleging een tot twee jaar**, waarna het transitieplan pas kan worden aangeboden aan het pensioenfonds dat vervolgens ook tijd nodig heeft om met de interne pensioenfondsorganen te komen tot een opdrachtaanvaarding en het vaststellen van het implementatieplan. Daarbij moeten pensioenfondsen in voorkomende gevallen ook hun initiële implementatieplan actualiseren. Vervolgens moeten beide versies worden beoordeeld door DNB. Ook bij pensioenuitvoerders en begeleidende experts ontstaat door deze nieuwe extra opgaven een **congestie aan werkzaamheden** waardoor de hele **pensioentransitie aanzienlijk vertraging gaat oplopen**. Al met al kan dit worden beschouwd als een **majeure bijstelling van de huidige transitie**.

²⁸ Denk aan de financiële posities die pensioenfondsen hebben ingenomen om hun dekkingsgraad zo stabiel mogelijk te houden in aanloop naar de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Een gedwongen aanpassing hiervan kan negatieve gevolgen hebben voor de financiële positie en voor de markt als geheel.

 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

ingezette beleggingsbeleid van pensioenfondsen,28
mijlpalen die in het kader van het Herstel- en veerkrachtplan
inrichting
andere inrichting van de pensioentransitie,
evenwichtig scenario bij niet-invaren
ingrijpende aanvullende
afspraken maken en transitieplannen herzien.
alle transitieplannen een evenwichtig voorstel moeten hebben voor de
situatie bij wel invaren en bij niet invaren.
sociale partners veel extra tijd nodig hebben om tot nieuwe afspraken
te komen in een nieuw transitieplan voor niet-invaren en een voorziening moeten
treffen voor bezwaarmakers, te beginnen met de keuze of zij de optie van een
individueel bezwaarrecht en/of referendum willen aanbieden.

 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Free Hand Datum: Onbepaald

 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

fundamentele keuzes opnieuw moeten wegen
opnieuw worden betrokken
compensatie voor de afschaffing van de doorsneesystematiek,
verslechtering van het pensioenresultaat,

 Nummer: 4 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

herzien van het transitieplan inclusief achterbanraadpleging een tot twee jaar,
congestie aan werkzaamheden
pensioentransitie aanzienlijk vertraging gaat oplopen.
majeure bijstelling van de huidige transitie.

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

Het nader gewijzigde amendement stelt dat pensioenfondsen de praktische verantwoordelijkheid hebben om **vooraf in kaart te brengen** waar de **1** **bezwaarmakers kunnen worden ondergebracht**, binnen het bestaande fonds in een **afgescheiden collectief**, bij een ander (rest)fonds of over te dragen aan een verzekeraars of APF. Dit leidt ertoe dat sociale partners hierover afspraken moeten maken en dat dus **alle transitieplannen op dit punt moeten worden herzien**. Tevens zullen fondsen hier de implementatieplannen op moeten aanpassen. Dit proces duurt naar verwachting één **tot twee jaar**.

Opgemerkt moet worden dat het eventuele overbrengen van groepen bezwaarmakers naar een ander fonds, verzekeraar of APF in deze pensioentransitie **niet goed te vergelijken is met de bestaande praktijk van een reguliere collectieve waardeoverdracht (CWO)**. Bij een reguliere CWO gaat het in de praktijk om **relatief kleine regelingen** in deelnemersaantallen. In de pensioentransitie gaat het per definitie om potentieel veel grotere deelnemersaantallen, die daarbij in korte tijd tegelijkertijd mogelijk elders moeten worden ondergebracht. Het is onduidelijk of dit uitvoerbaar is. Tevens verschillen de inhoudelijke voorwaarden bij een CWO tijdens de pensioentransitie met zijn de voorwaarden bij een reguliere CWO.

Datum

Onze referentie

2025

2 **aanpassen deelnemersinformatie**

In de Pensioenwet zijn wettelijke communicatievoorschriften opgenomen over het juist, tijdig en begrijpelijk informeren van de deelnemers. Pensioenuitvoerders geven hieraan uitvoering tijdens de transitie. De op dit moment voorgeschreven transitie-informatie is niet genoeg om de deelnemer een volledige weergave te geven van situaties en context bij een referendum dan wel individueel bezwaarrecht.²⁹ De informatie met de implicaties van wel of niet-invaren of gebruik van het individueel bezwaarrecht zou hieraan moeten worden toegevoegd. De fondsen zullen hun **communicatieplan op dit punt ingrijpend moeten aanpassen**, wat extra ontwikkeltijd en capaciteit vergt.

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

Het amendement schrijft een **redelijke beslistermijn** voor deelnemers voor, waarbij zij voldoende tijd hebben om in staat te zijn de informatie tot zich te nemen, advies in te winnen en een passende keuze te maken. Los van de vraag of het mogelijk is de deelnemers **correct te informeren** en los van de tijd die het kost om te komen tot hernieuwde afspraken tussen sociale partners en het opstellen van een **nieuw implementatieplan**, kost het informeren van de **deelnemers nog eens enkele maanden extra**.

3 **evolgen voor verzekeraars en ppi's**

Het Verbond van Verzekeraars geeft in haar reactie aan dat de politieke discussie rondom het amendement ook indirect invloed kan hebben op de transitie bij **verzekeraars en ppi's**. Dit kan leiden tot **uitstelgedrag bij werkgevers en werknemers** om afspraken te maken over de hernieuwde pensioenregeling.

²⁹ In de Leidraad informatieverstrekking aan deelnemers bij een Collectieve Waardeoverdracht schrijft de AFM voor dat de deelnemer voldoende tijd moet hebben om een weloverwogen beslissing te kunnen nemen en dat de deelnemer een volledige weergave krijgt van situaties en context. Naast de voordelen behoren ook de nadelen en de risico's expliciet te worden genoemd en inzichtelijk te worden gemaakt.

1 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

bezwaarmakers kunnen worden ondergebracht,
vooraf in kaart te brengen
afgescheiden collectief,
alle transitieplannen op dit punt moeten worden
herzien.
tot twee jaar.
niet goed te vergelijken is met de bestaande praktijk van een
reguliere collectieve waardeoverdracht (CWO).
relatief kleine regelingen

1 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

Aanpassen deelnemersinformatie
communicatieplan op dit punt ingrijpend moeten
aanpassen, wat extra ontwikkeltijd en capaciteit vergt.
correct te informeren
nieuw implementatieplan,
deelnemers nog eens enkele maanden extra.

1 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

Gevolgen voor verzekeraars en ppi's
verzekeraars en ppi's. Dit kan leiden tot uitstelgedrag bij werkgevers en
werknemers

Voorkomen moet worden dat de hoeveelheid werkgevers dat zich op het laatste moment meldt voor het omzetten van het pensioencontract zo groot zal zijn dat verzekeraars dat niet meer kunnen verwerken vóór 1 januari 2028. Dit risico doet zich vooral voor bij **1** relatief kleinere werkgevers.

Datum

Onze referentie

2025

3.2. Financiële en budgettaire gevolgen

Het amendement heeft potentieel financiële en budgettaire impact voor de Rijksoverheid. Meer specifiek zien deze op de overheid als werkgever, op de verwachte belastingopbrengsten en op het Herstel- en Veerkrachtplan (HVP). De omvang waarin dit zich materialiseert, is onder meer afhankelijk van keuzes die uitvoerende partijen maken tijdens de transitie. Het amendement kan in potentie de werkgeverslasten en uitvoeringskosten fors doen toenemen.

Overheids- en zorgwerkgevers

Met het amendement is nog altijd sprake van afschaffing van de doorsneesystematiek, zowel in het geval van een referendum of individueel bezwaarrecht. Niet-invaren zou leiden tot minder ruimte voor compensatie vanuit de pensioenbuffers van ABP en PFZW, het vergroten van het compensatievraagstuk en tot meer druk op compensatie vanuit de premie. Dit leidt tot minder loonruimte voor overheids- en zorgpersoneel, wat negatieve sectorale arbeidsmarktimplicaties kan hebben.

Op het moment van niet-invaren zullen voor de nieuwe opbouw geen middelen vanuit de reserves van het pensioenfonds beschikbaar zijn voor compensatie.

Deze **2** lijven bij het vermogen van de niet-ingevaren pensioenen (de huidige wet noch het amendement voorzien erin om deze over te kunnen hevelen).³⁰ Voor de nieuwe pensioenopbouw zal dan de compensatie voor de afschaffing van de doorsneepremie via extra premieheffing moeten gebeuren. Ten tijde van het kabinet Rutte III is jaarlijks € 200 miljoen gereserveerd op de Aanvullende post van Financiën voor overheidswerkgevers ten behoeve van compensatie voor het afschaffen van de doorsneesystematiek gedurende de transitieperiode (t/m 2036).

Bij het ABP is voorzien dat 3% van de pensioenverplichtingen benodigd is voor compensatie afschaffing doorsneesystematiek om, met invaren, tot een evenwichtige transitie te komen. Dit gaat bij ABP om ca. € 15 miljard. Bij PFZW is ook voorzien dat 3% van de pensioenverplichtingen, oftewel circa € 7,5 miljard nodig is om tot een evenwichtige transitie te komen. Voor overheid- en zorgwerkgevers betekent niet-invaren dat circa € 22,5 miljard uit extra premie of versoberingen van de pensioenregeling moet komen om een evenwichtige pensioentransitie te bereiken.

5 gevolgen voor belastingopbrengsten

Een referendum leidt tot een saldo-effect voor de Rijksoverheid, dit komt bovenop de hierboven geschetste compensatielast.

Als een referendum leidt tot niet-invaren, zorgt dit ervoor dat er geen

6 compensatie kan worden geboden voor de afschaffing van de doorsneesystematiek voor met name deelnemers tussen de 40-55 jaar uit de pensioenbuffers. Dat leidt voor sociale partners tot twee keuzes: een versobering accepteren van de toekomstige pensioenen of met een hogere premie proberen de gevolgen van de afschaffing van de doorsneesystematiek te verminderen.

Hierdoor neemt de druk op compensatie vanuit de pensioenpremie toe. Zoals DNB aangeeft, betekent dit laatste dat er minder loonruimte zal zijn voor de verhoging van het primair loon en dat er hogere druk komt op werkgevers. Afhankelijk van

³⁰ Artikel 150l, zevende lid, van de Pensioenwet.

 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
relatief kleinere werkgevers.

3.2.

Financiële en budgettaire gevolgen
meer afhankelijk van keuzes die
uitvoerende partijen maken tijdens de transitie.
werkgeverslasten en uitvoeringskosten fors doen toenemen.
doorsneesystematiek, zowel in het geval van een referendum of individueel
bezwaarrecht.
minder ruimte voor compensatie vanuit
pensioenbuffers van ABP en PFZW,
minder loonruimte voor overheids- en zorgpersoneel, wat negatieve
sectorale arbeidsmarktimplicaties kan hebben.
extra premieheffing moeten gebeuren.

 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
blijven bij het vermogen van de niet-ingevoeren pensioenen
noch het amendement voorzien erin om deze over te kunnen hevelen).30

 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Free Hand Datum: Onbepaald

 Nummer: 4 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: (Unknown) Datum: Onbepaald
Amendement voorziet daar toch in?
Mis tekstblok hier.

 Nummer: 5 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
Gevolgen voor belastingopbrengsten
geschetste compensatielast.
saldo-effect voor
name deelnemers tussen de 40-55 jaar
pensioenbuffers. Dat
doorsneesystematiek te verminderen.

 Nummer: 6 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
compensatie
geen
doorsneesystematiek voor met name
afschaffing van de
doorsneesystematiek voor met name deelnemers tussen de 40-55
versoering
accepteren van de toekomstige pensioenen of met een hogere premie proberen de
gevolgen van de afschaffing van de doorsneesystematiek
minder loonruimte

de vormgeving van het individueel bezwaarrecht en de mate van gebruik, kunnen de budgettaire effecten vergelijkbaar zijn. Hieronder worden de budgettaire effecten in kaart gebracht, gebaseerd op **1** annames over de gedragseffecten. Dit is gebaseerd op dezelfde ramingssystematiek zoals gebruikt bij de raming voor de Wtp. De raming is door het CPB gecertificeerd. Het CPB gaf daarover aan dat het de maatregelramingen uitvoerig beoordeeld heeft en de budgettaire effecten **daarvan redelijk en neutraal, maar ook hoog onzeker acht.**³¹

Datum

Onze referentie

2025

In de pensioenhervorming is extra fiscale ruimte geboden voor compensatie vanuit de premie, namelijk 3%-punt tot en met 2036. Er is indertijd ingeschat dat 20% van deze extra ruimte gebruikt gaat worden. Als er **2** inder ingevaren wordt als gevolg van het amendement, zal er **meer van deze ruimte gebruikt gaan worden**. Er is op dit moment geen exacte inschatting voorhanden, daarom is een range gegeven van het mogelijke effect, waarbij uitgegaan is van met het CPB afgesproken vaste categorieën voor gedragseffecten, namelijk **20% (klein effect), 50% (gemiddeld effect) en 80% (groot effect)**. Dit voorkomt discussies over schijnprecisie. De inschatting is dat het gebruik van de extra fiscale ruimte zal toenemen tot ergens tussen "gemiddeld", 50% (ondergrens) en "groot", 80% (bovengrens), oftewel, ten opzichte van het huidige geraamde gebruik van 20%, ergens tussen 30%-punt extra gebruik en 50%-punt extra gebruik.

Bij een pensioengrondslag van € 268 miljard leidt 30%-punt extra gebruik (ondergrens) van de 3% compensatieruimte **tot € 2,4 miljard extra premie**, hetgeen bij een gemiddeld **afrektarief van 50% leidt tot een derving van € 1,2 miljard**. Bij 50%-punt extra gebruik (bovengrens) leidt dit tot € 4,0 miljard extra premie en een derving van € 2,0 miljard. Op **termijn leidt de extra compensatiepremie tot tijdelijk hogere pensioenuitkeringen en daardoor hogere belastingopbrengsten**. Structureel is er geen effect. Dit is samengevat in Tabel 1.

Tabel 1: Effect op belastingopbrengst (miljard euro; + is saldoverbeterend)

	2026	2027	2028	...	2036	2037	2038	Struc.
Ondergrens	-1,2	-1,2	-1,2	...	-1,0	0,2	0,2	0
Bovengrens	-2,0	-2,0	-2,0	...	-1,7	0,3	0,3	0

De doorwerking van het amendement op de inkomsten is in dit geval een tweede orde effect, daarmee is dit effect **3** et lastenkaderrelevant. Wel zijn de budgettaire effecten **saldo-relevant**. Het saldo-effect van de lagere inkomsten slaat neer in een periode waarin het tekort volgens het **CEP in 2026 in de buurt komt van de 3% bbp**. Bij ongewijzigd beleid overschrijdt het tekort de 3% na de kabinetsperiode. Dat staat op gespannen voet met de Europese grenswaarden.

Overigens is het goed om op te merken dat de bedragen in Tabel 1 dus niet de som zijn van de compensatielast voor de afschaffing van de doorsneesystematiek. Dit betreft uitsluitend de inschatting van de gevolgen voor de belastingopbrengsten vanwege een hoger dan geraamde fiscaal aftrekbare pensioenpremie.

4 Werkgeverslasten en uitvoeringskosten

Voor overige werkgevers zullen de **5** Werkgeverslasten bij niet-invaren potentieel fors toenemen, dan wel zullen de pensioenopbouw van hun medewerkers flink naar beneden moeten worden bijgesteld. Het is de vraag of en hoe deze arbeidsvoorwaardelijke afspraken gemaakt kunnen worden. Voorafgaand aan het referendum moeten sociale partners en daaropvolgend pensioenfondsen ook over

³¹ [Ramingstoelichting Wet toekomst pensioenen](#).

1 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
aannames over de gedragseffecten.
neutraal, maar ook hoog onzeker acht.31
daarvan redelijk en neutraal, maar ook hoog onzeker acht.31

1 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
minder ingevaren wordt
meer van deze ruimte gebruikt gaan
20% (klein effect),
50% (gemiddeld effect) en 80% (groot effect).
tot € 2,4 miljard extra premie,
aftrektarief van 50% leidt tot een derving van € 1,2
termijn leidt de extra
compensatiepremie tot tijdelijk hogere pensioenuitkeringen en daardoor hogere
belastingopbrengsten. Structureel is er geen effect.

1 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
niet lastenkaderrelevant.
saldo-relevant.
CEP in 2026 in de buurt komt van de 3%

1 Nummer: 4 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Underline Datum: Onbepaald
Werkgeverslasten en uitvoeringskosten

1 Nummer: 5 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
werkgeverslasten bij niet-invaren potentieel
fors toenemen, dan wel zullen de pensioenopbouw van hun medewerkers flink
naar beneden moeten worden bijgesteld.

een niet-invaaroptie overeenstemming bereiken, waarbij ook deze afspraken evenwichtig voor alle deelnemers dienen te zijn. Tot slot geeft de Pensioenfederatie aan dat de voorgestelde wijzigingen leiden tot aanzienlijk **hogere kosten voor pensioenfondsen** omdat het werk opnieuw gedaan moet worden.

Datum

Onze referentie
2025-

Affinanciering pensioenen militairen en politieke ambtsdragers

De Pensioenwet bepaalt dat alle werknemerspensioenen kapitaalgedekt dienen te zijn.³² De pensioenen van militairen die voor 1 juni 2001 zijn opgebouwd zijn wettelijk uitgezonderd van deze kapitaaldekking en worden gefinancierd via de begroting van Defensie. Ook de pensioenen van de politieke ambtsdragers, die vallen onder de Algemene uitkerings- en pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa), zijn niet kapitaalgedekt. Deze pensioenen worden uitgevoerd door de afzonderlijke overheidsinstellingen (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen).

Zowel voor de pensioenen van militairen opgebouwd voor 1 juni 2001 als voor de pensioenen van politieke ambtsdragers, geldt dat deze bij het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd worden betaald uit de begroting van de betreffende overheidsinstelling.

In geval de ABP-regeling invaart (beoogde datum 1-1-2027) zullen daarvoor de militaire begrotingsgefinancierde pensioenen afgefinancierd moeten worden in december 2026. Het kabinet heeft hiervoor een reservering van € 8,5 miljard opgenomen. Voor de affinanciering van de Appa-pensioenen van het Rijk is een reservering opgenomen van € 0,3 miljard in 2027.

Bij niet-invaren zou de directe noodzaak om de begrotingsgefinancierde pensioenen van defensie kapitaalgedekt te maken, **ervallen**. De huidige situatie kan dan behouden blijven voor hetgeen al opgebouwd is. Nieuwe opbouw vindt in de nieuwe regeling plaats. **Dit verlaagt de piekbelasting van het EMU-saldo in 2026 met € 8,5 miljard (ca. 0,7%-punt bbp).** Dit leidt niet tot een besparing, omdat de huidige kasmiddelen dan langjarig uitgekeerd moeten blijven worden vanuit de defensiebegroting. Deze middelen worden dan niet, zoals de overige pensioengelden, belegd en zullen uiteindelijk tot hogere kosten leiden. Bij vertraging van de transitiedatum voor **het ABP verschuift de affinancieringssom in de tijd naar achter, wat leidt tot een piekbelasting van het EMU-saldo in een later jaar.**

Herstel- en Veerkrachtplan (HVP)

In het HVP zijn, **3a goedkeuring van uw Kamer, omtrent de pensioentransitie vier mijlpalen afgesproken.** Een referendum of individueel bezwaarrecht leidt tot vertraging van de transitie, de uitvoering is hier niet op voorbereid en reeds **afgeronde transitieplannen zullen opnieuw moeten worden opgesteld.** Dit betekent dat de drie nog te behalen mijlpalen naar verwachting niet kunnen worden gehaald. Daarbij worden elementen van de reeds behaalde mijlpaal (inwerkingtreding Wtp) **teruggedraaid.** De juridisch vastgelegde mijlpalen in het HVP zijn:

1. Inwerkingtreding Wtp (reeds voldaan);
2. Publicatie van **afgeronde transitieplannen** (deadline Q1 2025);
3. **Indienen van implementatieplannen bij DNB (deadline Q1 2026);**
4. Goedkeuring van **invaarbesluiten met invaardatum 1-1-2027** voor 2/3^e deel van de deelnemers en gepensioneerden (deadline augustus 2026).

³² Artikel 127 van de Pensioenwet.

1 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

hogere kosten voor pensioenfondsen

Affinanciering pensioenen militairen en politieke ambtsdragers

De

In geval de ABP-regeling invaart (beoogde datum 1-1-2027) zullen daarvoor de militaire begrotingsgefinancierde pensioenen afgefinancierd moeten worden in december 2026.

miljard

reservering van € 8,5 miljard

affinanciering van de Appa-pensioenen van het Rijk is een reservering opgenomen van € 0,3 miljard in 2027.

1 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

vervallen.

Dit verlaagt de piekbelasting van het EMU-saldo in 2026 met € 8,5 miljard (ca. 0,7%-punt bbp).

het ABP verschuift de affinancieringssom in

de tijd naar achter, wat leidt tot een piekbelasting van het EMU-saldo in een later jaar.

1 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

na goedkeuring van uw Kamer, omtrent de pensioentransitie vier mijlpalen afgesproken.

afgeronde transitieplannen zullen opnieuw moeten worden opgesteld.

teruggedraaid.

afgeronde transitieplannen

Indienen van implementatieplannen bij DNB (deadline Q1 2026);

invaarbesluiten met invaardatum

Een referendum, of individueel bezwaarrecht, leidt ertoe dat de pensioentransitie met een **1 jaar jaar wordt vertraagd**. Implementatieplannen worden daarmee later ingediend bij DNB. Pensioenfondsen hebben voorbereidingstijd nodig om het referendum te kunnen uitvoeren, dit terwijl de meeste pensioenfondsen bezig zijn met het afronden van het implementatieplan. Dit kan er toe leiden dat de tweede en derde mijlpaal niet worden behaald. Voor de laatste mijlpaal geldt dat het mogelijk is dat er minder wordt ingevaren bij een referendum. Dit leidt ertoe dat de mijlpaal niet wordt gehaald. **Dat zou betekenen dat de drie nog te behalen mijlpalen naar verwachting niet worden gehaald als gevolg van het amendement. Daarmee zou niet langer invulling kunnen worden gegeven aan door uw Kamer goedgekeurde afspraken met de Europese Commissie.**

Tot slot geldt overkoepelend voor de pensioenhervorming dat expliciet is vastgelegd dat dit ziet op het invaren van pensioenen van deelnemers, omdat invaren in zeer grote mate bijdraagt aan het verwezenlijken van de doelen van deze hervorming. Niet-invaren vormt naar verwachting aanleiding voor de Europese Commissie om tot de **conclusie te komen dat de afgesproken hervorming niet is behaald in de periode van het HVP**. Daarbij zou de Commissie tot de conclusie kunnen komen dat de resultaten van de behaalde mijlpaal (inwerkingtreding Wtp) zijn teruggedraaid, zodat ook die mijlpaal effectief niet behaald is. Het substantieel aanpassen van de pensioentransitie waardoor vertraging optreedt en de afgesproken doelen niet worden gehaald, zoals bij een referendum of individueel bezwaarrecht, zal ertoe kunnen leiden dat de Commissie een hoge korting zal opleggen voor iedere van de vier pensioenmijlpalen, leidend tot een **risico oplopend tot € 2,4 miljard**.³³ Dit is een uitgavenkader- en saldorelevant budgettair effect. Wat de daadwerkelijke consequenties zijn is pas vast te stellen als hierover ook gesprekken zijn gevoerd met de Commissie.

Nader gewijzigd amendement Joseph c.s.

Het amendement gaat nog steeds uit van een **2 postenneutrale implementatie** van individueel bezwaarrecht en/of een collectief referendum. Ook het nader gewijzigd amendement gaat hierbij voorbij aan onder andere het feit dat de **transitie hierdoor vertraging oploopt van enkele jaren, met bijbehorende kosten en materiele risico's voor het HVP**.

Ook de gevolgen voor **compensatie zijn onderbelicht**. Het amendement beoogt mogelijk te maken om compensatie uit vermogen te verlenen. Voor een bezwaarmaker geldt de volgende situatie: de bestaande opbouw blijft achter in een gesloten regeling, hier wordt vanuit collectief vermogen individueel vermogen toegevoegd voor de bezwaarmaker. Dit heeft een **positief effect op de pensioenverwachting**. Tegelijkertijd geldt vanwege de sluiting van de regeling een **verminderd pensioenperspectief**, daarnaast blijft gelden dat de **huidige FTK regels van toepassing zijn op het bestaande vermogen**. Het pensioenperspectief in het FTK is lager dan in een Wtp regeling. Er is daarmee dus geen sprake van de voordelen van een dubbele transitie (gelijktijdig: overhevelen van vermogen en profijt van een verbeterd pensioencontract). Met andere woorden: de met **compensatie verhoogde bestaande opbouw kent een minder goed pensioenperspectief dan wanneer dit zou zijn ingevaren**. Dat betekent dat de compensatielasten met het gewijzigde amendement nog steeds hoger zijn dan wanneer het bestaande vermogen wordt overgeheveld naar het nieuwe

Datum

Onze referentie

2025-

³³ Zie ook Kamerstukken II 2023/024, 32043, nr. 652, waarin de kortingssystematiek reeds is toegelicht.

Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

paar jaar wordt vertraagd.

Dat zou betekenen dat de drie nog te behalen

mijlpalen naar verwachting niet worden gehaald als gevolg van het amendement.

Daarmee zou niet langer invulling kunnen worden gegeven aan door uw Kamer

goedgekeurde afspraken met de Europese Commissie.

conclusie te komen dat de afgesproken hervorming

niet is behaald in de periode van het HVP.

risico oplopend tot € 2,4 miljard.³³

Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

kostenneutrale implementatie

transitie

hierdoor vertraging oploopt van enkele jaren, met bijbehorende kosten en

materiele risico's voor het HVP.

compensatie zijn onderbelicht.

pensioenverwachting.

positief effect op de

verminderd pensioenperspectief,

huidige FTK regels

compensatie verhoogde bestaande opbouw kent een minder goed

pensioenperspectief dan wanneer dit zou zijn ingevaren.

pensioenstelsel. De ¹compensatielasten zijn naar verwachting wel lager dan in de vorige versies van het amendement.

De gevolgen voor het beslag op de premieruimte zijn op dit moment niet kwantitatief duidelijk te maken. Dit zal nader uitgewerkt moeten worden. Wel is duidelijk dat bij een gelijkblijvende benodigde compensatie vanuit de buffer, extra financiële middelen nodig zullen zijn om tot dezelfde compensatie te komen als ²wanneer wordt overgestapt naar een nieuwe pensioenregeling. Dit betekent dan of ³extra herverdeling vanuit de buffer of een hoger beslag op de premie.

De mate van compensatie is uiteindelijk afhankelijk van de nieuwe compensatieafspraken. Hierbij moeten sociale partners en fondsen komen tot evenwichtige afspraken. Aangezien zowel de oude FTK-regeling als de Wtp-regeling in financiële opzet zullen wijzigen, zijn deze verwachte uitkomsten weer relevant voor de inhoud van de nieuwe compensatieafspraken en daarmee de benodigde inzet van het vermogen. Het positieve effect van de zogenaamde dubbele transitie zal kleiner zijn en daarmee een ⁴groter beslag leggen op compensatie. Op voorhand is ⁵onduidelijk of een ruimere inzet uit vermogenscompensatie tot ⁴evenwichtige uitkomsten leidt.

⁶Tot slot geldt dat het nader gewijzigde amendement compensatie uit het vermogen mogelijk maakt, maar geen nader uitgewerkt wettelijk kader biedt voor de vermogensverdeling. Ook is onduidelijk of het is toegestaan om bezwaarmakers en mensen die wel overstappen naar het nieuwe pensioenstelsel van dezelfde leeftijd gedifferentieerde compensatie te verlenen.

⁷gevolgen voor de rechtspraak

Het amendement stelt dat druk op de rechtspraak een van de argumenten is voor invoering van het referendum of individueel bezwaarrecht. In haar eerste advies van 28 oktober 2021 op het, destijds wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen, heeft de Raad voor de rechtspraak gezegd dat met collectieve waarborgen en geen individueel recht op bezwaar, in een individualiserende samenleving, dit mogelijk niet zal worden geaccepteerd en dat ⁸druk op de rechtspraak een risico is. Vervolgens is het wetsvoorstel aangepast, onder meer met de toevoeging van een externe geschilleninstantie. In haar tweede advies van 14 juli 2022 heeft de Raad voor de rechtspraak aangegeven dat haar bezwaren zijn weggenomen door onder andere het instellen van een geschilleninstantie en de monitoring van de druk op de rechtspraak. In het meest recente advies van 26 februari 2025 stelt de Raad voor de Rechtspraak dat niet aannemelijk is gemaakt dat het aantal potentiële geschillen zal afnemen als gevolg van het amendement. Het is daarmee de vraag of de invoering van een referendum of individueel bezwaarrecht de rechtspraak daadwerkelijk zal ontlasten. Ook bij een referendum of een individueel bezwaarrecht kunnen mensen zich benadeeld voelen door de uitkomsten en om die reden naar de rechter stappen. Zeker in combinatie met de situatie dat er niet wordt ingevaren, waarbij de kans groter is dat er minder compensatie kan worden geboden voor het afschaffen van de doorsneesystematiek. De Raad van State onderschrijft dat met het amendement het conflictopwekkend karakter en de juridische risico's van de besluitvorming over invaren niet minder groot zullen worden en zelfs eerder toenemen door de complexe invaarbeslissing, los van alle samenhangende beslissingen, afhankelijk te maken van de uitkomst van een referendum of individueel bezwaarrecht. Tot slot wijst de Raad voor de Rechtspraak erop dat de huidige Wtp al voorziet in manieren om de druk op de rechtspraak te ontlasten, door de instelling van buitenrechtelijke geschilbeslechting.

Datum

Onze referentie
2025-

1	Nummer: 1	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	compensatielasten zijn naar verwachting wel lager dan in de vorige versies van het amendement. gelijkblijvende benodigde compensatie vanuit de buffer, extra financiële middelen nodig zullen zijn om tot dezelfde compensatie te komen als wanneer wordt overgestapt naar een nieuwe pensioenregeling. maar geen nader uitgewerkt wettelijk kader biedt voor de vermogensverdeling. sociale partners en fondsen komen tot evenwichtige afspraken. Aangezien zowel de oude FTK-regeling als de Wtp-regeling in financiële opzet zullen wijzigen, groter beslag leggen op compensatie.			
	Nummer: 2	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Free Hand	Datum: Onbepaald
1	Nummer: 3	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	extra herverdeling			
1	Nummer: 4	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	evenwichtige			
	Nummer: 5	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: (Unknown)	Datum: Onbepaald
	Graag ook iets zeggen over (schattingen van) budgettaire effecten.			
	Nummer: 6	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: (Unknown)	Datum: Onbepaald
	Graag ook iets zeggen over (schattingen van) budgettaire effecten.			
1	Nummer: 7	Auteur: Hijum, Y.J. van	Onderwerp: Highlight	Datum: Onbepaald
	Gevolgen voor de rechtspraak druk op de rechtspraak een risico is. externe geschilleninstantie. van een geschilleninstantie en de monitoring van de druk op de rechtspraak. In het meest recente advies van 26 februari 2025 stelt de Raad voor de Rechtspraak dat niet aannemelijk is gemaakt dat het aantal potentiële geschillen zal afnemen als gevolg van het amendement. daadwerkelijk zal ontlasten. Ook bij een referendum of een individueel benadeeld voelen amendement het conflictopwekkend karakter en de juridische risico's van de besluitvorming over invaren niet minder groot zullen worden en zelfs eerder toenemen door de complexe invaarbeslissing, geschilbeslechting.			

Gevolgen voor het **1** wetsvoorstel verlenging pensioentransitie

Het wetsvoorstel, waarbij dit amendement is ingediend, gaat over de verlenging van de transitieperiode naar het nieuwe pensioenstelsel. De met het amendement beoogde wijzigingen zijn niet direct gerelateerd aan dit wetsvoorstel, maar kunnen wel grote gevolgen hebben voor het verloop van de transitie. Zoals de Raad van State opmerkt, bestaat het gevaar dat aanneming van het amendement ertoe zal leiden dat uiteindelijk het gehele wetsvoorstel verworpen wordt. Gevolg is dat de uiterste transitiedatum niet wordt verschoven naar 1 januari 2028 en dat bovendien de dynamische indieningsdatum van het implementatieplan in gedrang komt. Dit zou de belangen van vele pensioengerechtigden bij de invoering van het nieuwe pensioenstelsel kunnen schaden. Om die reden heb ik een AMvB in voorbereiding die erop ziet dat pensioenfondsen alsnog gebruik kunnen maken van de gedynamiseerde inleverdatum van het implementatieplan. Dit besluit ligt nu voor bij de Raad van State ter advisering.

Datum

Onze referentie

2025-XXXXXX

4. Blik op de toekomst

De kernwaarde van het Nederlandse pensioenstelsel is collectiviteit en solidariteit. Dat betekent dat deelnemers, jongeren en ouderen, gezamenlijk pensioen opbouwen en risico's delen met elkaar. Door deze solidariteit is de pensioenuitkomst voor iedereen naar verwachting beter. Met de pensioentransitie is het de bedoeling om deze collectiviteit en solidariteit te behouden. Het gaat om een grote verandering die nodig is om ervoor te zorgen dat het pensioenstelsel de komende decennia mee kan gaan.

Tegelijkertijd kan een grote verandering ook leiden tot vragen en zorgen bij burgers. Het vertrouwen in het pensioenstelsel is al enige tijd stabiel, zo blijkt uit de meest recente rapportage Publieksmonitor pensioenen.³⁴ Structureel is het vertrouwen hoger onder gepensioneerden en hoog financieel geletterden. Onder 55-plussers, gepensioneerden en financieel lager geletterden zien we een lichte toename van het vertrouwen.³⁵ Daarentegen is er een groep van 11% die weinig vertrouwen heeft in het pensioenstelsel. Onder andere de Koepel van Gepensioneerden vragen hiervoor aandacht. Dit negatieve gevoel kent veel verschillende oorzaken. De belangrijkste zijn algemeen wantrouwen en/of gebrek aan vertrouwen in politiek en instituties, een gebrek aan transparantie en duidelijkheid en toegenomen onzekerheid als gevolg van de aanstaande veranderingen. Ik kan me die 3 zorgen goed voorstellen. Het is de taak van mij als minister, maar ook van alle maatschappelijke partijen betrokken bij deze stelselherziening, om te luisteren naar alle stemmen en daar zeer zorgvuldig mee om te gaan. Het draagvlak voor ons collectieve pensioenstelsel en de gevolgen voor de koopkracht zijn daarbij de kernelementen. Ik zie daar een opgave, die ik ook samen met sociale partners en pensioenuitvoerders wil aangaan.

³⁴ Zie Publieksmonitor Pensioenen, kwartaal 1 2025; [Publieksmonitor pensioenen | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

³⁵ Een grote middengroep van 64% heeft geen uitgesproken vertrouwen of wantrouwen ten aanzien van hoe het pensioen geregeld is. Deze groep spreekt 4 onzekerheid en twijfel uit over de huidige situatie en de toekomst, maar gaat daarbij niet bij voorbaat uit van een negatieve uitkomst, zoals wel vaker zichtbaar is voor de groep 55-plussers, gepensioneerden en financieel lager geletterden. Een kwart heeft veel vertrouwen. Dat komt met name voort uit een algemeen vertrouwen dat het goed geregeld is in Nederland, de goede wet- en regelgeving en het toezicht daarop en ervaringen uit het verleden. Daarnaast zien we dat deze groep aangeeft dat ze hun pensioenzaken goed geregeld hebben.

 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

wetsvoorstel verlenging pensioentransitie
gehele wetsvoorstel verworpen wordt. Gevolg is dat de
uiterste transitiedatum niet wordt verschoven naar 1 januari 2028 en dat
bovendien de dynamische indieningsdatum van het implementatieplan in gedrang
komt.

4.

Blik op de toekomst
collectiviteit en solidariteit.
opbouwen en risico's delen met elkaar.
collectiviteit en solidariteit te behouden.
vragen en zorgen bij
burgers. Het vertrouwen in het pensioenstelsel is al enige tijd stabiel, zo blijkt uit
de meest recente rapportage Publieksmonitor pensioenen.³⁴
gepensioneerden en hoog financieel geletterden. Onder
Onder andere de Koepel van
Gepensioneerden vragen hiervoor aandacht. Dit

 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Free Hand Datum: Onbepaald

 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

zorgen goed voorstellen.
Het draagvlak voor ons collectieve pensioenstelsel en de gevolgen
voor de koopkracht zijn daarbij de kernelementen.

 Nummer: 4 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

onzekerheid en twijfel

4.1. Draagvlak en betrokkenheid

Het vergroten van het draagvlak voor het collectieve pensioenstelsel en de pensioentransitie is een wenselijk streven. Vooropgesteld geldt dat in de Wtp al uitgebreide wettelijke waarborgen rondom **1. verplichte deelnemerscommunicatie, evenwichtige belangenafweging en deelnemersvertegenwoordiging zijn** opgenomen. Maar meer vertrouwen, meer draagvlak ontstaat niet door méér regels of méér wettelijke verplichtingen op te leggen. Het vraagt om een **open houding, van alle betrokkenen. Door een luisterend oor te bieden, te verdiepen in onderliggende zorgen en open te communiceren. Daarbij is het belangrijk om te onderzoeken welke zorgen er leven en bij welke groepen.**

Ik wil samen met de sector op korte termijn komen tot een **aantal concrete acties** waarmee de zorgen van deelnemers over de pensioentransitie kunnen worden geadresseerd. Het onderzoek Vertrouwen in pensioen³⁶ biedt al aanknopingspunten, net als het door de indieners genoemde onderzoek van Henkens en Van Dalen.³⁷ Het is cruciaal om te luisteren naar de deelnemers, op basis waarvan verbeteringen kunnen worden ingezet. Deze verbeteringen kunnen gaan over het **tijdig en juist informeren van de deelnemers over de transitie; de AFM heeft hiervoor op basis van de eerste observaties bij de fondsen die eind vorig jaar ver gevorderd waren in het transitieproces relevante aanbevelingen gedaan.**³⁸ Verbeteringen zijn ook mogelijk rondom het actief betrekken van **specifieke deelnemersgroepen bij de transitie.** Een aantal pensioenfondsen betreft bijvoorbeeld al verenigingen van gepensioneerd bij de besluitvorming over de transitie naast de reguliere formele deelnemersvertegenwoordiging, sommigen standaard per kwartaal. Het is goed wanneer dit **grotere navolging** krijgt in de sector. Tevens kan **informatie over de pensioentransitie nog beter en laagdrempeliger worden ontsloten en kunnen deelnemers met hun vragen naar het juiste informatiepunt worden geholpen.**

Veel van deze initiatieven behoren tot de verantwoordelijkheid van de pensioenfondsen. Ik roep de pensioenfondsen op het gesprek tussen deelnemers (actief en gepensioneerd) en de besluitvormende organen in het fonds, zoals de verantwoordingsorganen, met nog meer kracht door te zetten. Fondsen hebben al aangegeven dat zij veel aandacht besteden aan het meenemen van mensen in de verandering, met aandacht voor de dilemma's en de keuzes die in het proces zijn gemaakt.³⁹ Deze initiatieven zijn van wezenlijk belang om het draagvlak te vergroten. De sector heeft aangegeven **2. periodiek een inventarisatie van deze initiatieven te delen. Vanuit het ministerie en samenwerkingspartijen zal ik de informatie op Pensioenduidelijkheid.nl nog meer inrichten op basis van de vragen die deelnemers hebben,** buiten de kanalen die nu al worden ingezet, zoals de

Datum

Onze referentie

2025

³⁶ [Vertrouwen in pensioen. Rapport over kwalitatief onderzoek onder pensioendeelnemers en werkgevers die pensioen aanbieden | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

³⁷ Van Dalen, H. P. & Henkens, C. J. I. M. (2025). Invaren of ingroeien in het nieuwe pensioenstelsel? Voorkeuren van pensioendeelnemers in een referendum. (Netspar; Vol. Industry paper 2025-03). [Invaren of ingroeien in het nieuwe pensioenstelsel? Voorkeuren van pensioendeelnemers in een referendum - Tilburg University Research Portal.](#)

³⁸ [Eerste AFM-observaties koploperfondsen en advies over amendement NSC/BBB](#)

³⁹ Naast de informatie op de website worden door fondsen regelmatig e-mailberichten en brieven/magazines verstuurd en worden webinars gegeven. Er vinden ook fysieke bijeenkomsten plaats zodat deelnemers direct vragen kunnen stellen en zorgen kunnen delen. Tot slot is er persoonlijk contact mogelijk, via een telefonische helpdesk of door een afspraak te maken met een pensioenconsulent. De consulent geeft werkgevers voorlichting over de betekenis van het nieuwe stelsel voor hun werknemers en helpt met het informeren van de medewerkers.

Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

verplichte deelnemerscommunicatie,
evenwichtige belangenafweging en deelnemersvertegenwoordiging zijn
Door een luisterend oor te bieden, te verdiepen in
onderliggende zorgen en open te communiceren. Daarbij is het belangrijk om te
onderzoeken welke zorgen er leven en bij welke groepen.
houding, van alle betrokkenen.
open
aantal concrete acties
tijdig en juist informeren van de deelnemers over de transitie; de
AFM heeft hiervoor op basis van de eerste observaties bij de fondsen die eind
vorig jaar ver gevorderd waren in het transitieproces relevante aanbevelingen
gedaan.³⁸
specifieke deelnemersgroepen bij de transitie.
grotere navolging
informatie over de pensioentransitie nog beter en
laagdrempeliger worden ontsloten en kunnen deelnemers met hun vragen naar
het juiste informatiepunt worden geholpen.

Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

periodiek een inventarisatie van deze
initiatieven te delen. Vanuit het ministerie en samenwerkingspartijen zal ik de
informatie op Pensioenduidelijkheid.nl nog meer inrichten op basis van de vragen
die deelnemers hebben,

informatiepunten digitale overheid bij openbare bibliotheken verspreid door Nederland, Steffie.nl en Wijzer in geldzaken.

Datum

Onze referentie

2025-XXXXXX

4.2. Koopkracht

Het koopkrachtperspectief voor pensioendeelnemers is een belangrijk element voor het draagvlak voor het nieuwe pensioenstelsel. **1e Wtp biedt meer perspectief op een koopkrachtig pensioen voor deelnemers door een betere, gerichtere toedeling van risico's en rendementen en vormt daarmee dus een effectievere inzet van het collectief fondsvermogen.** De lagere buffers en de afwezigheid van een fiscale begrenzing op de uitkering dragen ook bij aan dit verbeterde perspectief. Er is binnen het wettelijk kader van de Wtp ook meer ruimte voor **gerichte koopkrachtsturing dan in het oude pensioenstelsel door instrumenten als de solidariteitsreserve.** Tegelijkertijd blijft het kapitaalgedekte pensioen **afhankelijk van de mate van risico die fondsen kunnen en willen nemen** in het belang van hun deelnemers. Dat betekent dat de wens om bij een even hoge startuitkering nog meer te kunnen sturen op koopkracht ook betekent dat er **meer risico's genomen moeten worden (ofwel door risico's op financiële markten te nemen of door intergenerationele herverdeling binnen het fonds).** Daarmee ontstaat er voor groepen een onzekerder pensioen met ook een hogere kans op pensioenverlagingen. Al met al snap ik goed de vraag of pensioenfondsen op termijn **voldoende ruimte nemen voor het koopkrachtperspectief,** zoals ook is gesteld door de Koepel van Gepensioneerden. De vraag is of de wettelijke ruimte in de toekomst niet nog ruimer moet zijn.

Ook is het een weging tussen de te nemen risico's door het collectief en de evenwichtige verdeling van de financiële risico's tussen deelnemersgeneraties binnen dat collectief.

Voor het onderdeel koopkracht wil ik een aantal richtingen verder onderzoeken. Deze werk ik uit langs een aantal criteria: wat zijn de gevolgen voor de intergenerationele risicodeling, wat aan de basis heeft gelegen voor het Pensioenakkoord, de voortgang van de transitie, budgettaire en financiële gevolgen, maatschappelijk draagvlak en koopkrachtperspectief. Ik wil expliciet bezien of eventuele maatregelen beter na de transitie ingezet kunnen worden, zodat het transitieproces geen hinder ondervindt. Daarbij is het belangrijk om ook nadrukkelijk te kijken naar de gevolgen voor intergenerationele solidariteit en evenwichtigheid. De richtingen die ik in ieder geval wil bezien hebben betrekking op het **2 beschermingsrendement, het projectrendement en de inzet van de solidariteitsreserve.** Deze richtingen zullen worden verkend met experts, de Pensioenfederatie, DNB, AFM en sociale partners.

Ik zal uw Kamer rond de zomer informeren over de stand van zaken met betrekking tot de uitwerking.

5. Slot

Zoals hierboven beschreven, heb ik begrip voor het doel dat de indieners willen bereiken met het amendement. Met hen deel ik de wens om het draagvlak voor de transitie en het vertrouwen in het pensioenstelsel te vergroten. Op basis van de zienswijzen van verschillende betrokken partijen uit de sector en het advies van de Raad van State, **3 concludeer ik evenwel dat het amendement een aantal cruciale onwenselijke consequenties heeft die niet opwegen tegen deze wens.** Ook is het niet zeker dat met het amendement het **draagvlak voor de pensioentransitie onder de deelnemers zal toenemen.** Dit geldt zowel voor het referendum als het

-
- 1 Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
- De Wtp biedt meer perspectief op een koopkrachtig pensioen voor deelnemers door een betere, gerichtere toedeling van risico's en rendementen en vormt daarmee dus een effectievere inzet van het collectief fondsvermogen gericht op koopkrachtsturing dan in het oude pensioenstelsel door instrumenten als de solidariteitsreserve. afhankelijk van de mate van risico die fondsen meer risico's genomen moeten worden te nemen of door intergenerationele herverdeling binnen het fonds). moeten worden (ofwel door risico's op financiële markten voldoende ruimte nemen voor het koopkrachtperspectief,
-
- 1 Nummer: 2 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
- beschermingsrendement, het projectrendement en de inzet van de solidariteitsreserve. Deze richtingen zullen worden verkend met experts, de Pensioenfederatie, DNB, AFM en sociale partners. zal uw Kamer rond de zomer informeren over de stand van zaken met betrekking tot de uitwerking.
-
- 1 Nummer: 3 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald
- concludeer ik evenwel dat het amendement een aantal cruciale onwenselijke consequenties heeft die niet opwegen tegen deze wens. draagvlak voor de pensioentransitie onder de deelnemers zal toenemen.

individueel bezwaarrecht. Ik ¹ring er bij uw Kamer op aan om de ingrijpende gevolgen serieus mee te wegen bij uw oordeel over het amendement.

Datum

Wel wil ik op andere manieren tegemoetkomen aan de wens van de indieners, zowel om het draagvlak voor de transitie te vergroten als om meer koopkracht voor de pensioendeelnemers mogelijk te maken. Bovenal spreek ik mijn

Onze referentie
2025-

waardering uit voor de indieners van het amendement voor hun suggesties om de pensioentransitie te verbeteren. Ik nodig alle betrokkenen bij de pensioentransitie uit om signalen over de voortgang van de transitie te blijven delen, zodat we gezamenlijk vorm kunnen blijven geven aan een zorgvuldige en ordentelijke transitie in het belang van alle deelnemersgroepen. Daarbij houd ik mijn ogen en oren open voor mogelijke verbeteringen die ons pensioenstelsel ten goede komen, tijdens en na de transitie.

De Minister van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid,

Y.J. van Hijum

AMBTELIJK CONCEPT

■ Nummer: 1 Auteur: Hijum, Y.J. van Onderwerp: Highlight Datum: Onbepaald

dring er bij uw Kamer op aan om de ingrijpende gevolgen serieus mee te wegen bij uw oordeel over het amendement. andere manieren tegemoetkomen aan de wens van de indieners, zowel om het draagvlak voor de transitie te vergroten als om meer koopkracht voor de pensioendeelnemers mogelijk te maken.